

47-ik szám. Novem. 21. 1867.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ-TULAJDONOS:
SZOKOLY VIKTOR.

KIADÓ:
EMICH GUSZTÁV.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi **RUSZ K.**

Előfizetési föltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
 a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bármilyen
 levelekben intézendők.

PEST, 1867.

NYOMATOTT EMICH GUSZTÁV.
 M. AKAD. NYOMDÁSEHÁL.

TARTALOM.

Cikkek: „Battonya.“ Zombori Gusziától. — „A magyar emigráció viszontagságai történetéből.“ Szokoly Viktorától. — „Eszak-amerikai utazásom naplója.“ Rosti Páltól. — „Teherán.“ — „Debracen megégése 1802-ben.“ S. Hoffer Endrétől. — „A zsidók babonás szokásai.“ L. A. tól. — „Egy hét

története.“ Vadnai Károlytól. — „Ujdonságok.“ — „Irodalom.“ — „Szerkesztői üzenetek.“

Képek: „Battonya.“ (Rajz. Zombory G.) — „A gyöngéd ápolónő.“ — „Persa típusok.“ — „A boldog családi kör.“ — „Képtalány.“

Ujdonságok.

* (A képviselőház) e hó 18-ikán tartotta a Bös-zörményi-ügyben utolsó ülését. Az ügy megvizsgálására kiküldött 10-es bizottság jelentését tárgyalták. Nyáry Pál szólott először, s a baloldal helyeslése közt beszélt. Beszédét azzal végzé, hogy a közvádlo mozdittassék el keresetétől, s a ház tagadja meg Bös-zörményi kiadatását. Horváth Lajos ellenben a kiadatás mellett volt. A jobboldal igen türelmetlennek látszott ez ülés alatt, s mindjárt a viták megkezdésekor a szavazást kezdte sürgetni. A följegyzett szónokoknak azonban nem igen volt nagy kedvük lemondani a szólásról, s a szavazás jóval 1 óra után (az ülés 10-kor nyílt meg), vette kezdetét. Az eredmény az lett, hogy a ház kimondta, miszerint Bös-zörményi Lászlót a közvádlo megkeresése folytán kiadja, hogy ellene a sajtóügyi kereset meginditassék.

* (Az izraeliták egyenjogósítása) már a legközelebbi napokban a képviselőház elé kerül.

* (Perczel Mór) magyar hadsereg felállításának szükségéről lévén meggyőződve, e miatt előterjesztést fog tenni az országgyűlés elé, s most mindazon honvédtársait, kik egyszersmind képviselők, közreműködésre hívja föl. Kijelenti egyszersmind, hogy e komoly ügy a legnagyobb óvatosságot és egyszersmind őszhangzó erkifejtést igényel.

* (A Petőfi-szoborügyben) az alakulási engedély, melyet a provisorius kormány egyszerűen mellőzött, most a belügyminisztérium részéről Reményi Edéhez, mint elnökhöz leérkezett. Ugyanazért e tárgyban vasárnap délután Reményinél értekezlet volt.

* (A horvátországi távirtdák és postahivatalok) utasítást kaptak, hogy bevételi többleteiket ezen-tul ne Bécsbe, hanem Budára küldjék be.

* (A belügyminiszternél) az általános kihallgatás ezen-tul csak hétfőre lesz szorítva d. e. 11 órá-tól 1-ig.

* (Az aradi vértanúk), mint Baló Benjámín ur megjegyzi az „Alföldben“, szorosán véve nem tizenhárman voltak. Volt még két vértanu, kik szintén megérdemlik a kegyelet szomorú emlé-két, mert hazánk függetlenségeért verettek el. Így Ormai Norbert, kit még akkor végeztek ki, mikor a vár Damjanics kezében volt, és Kazinczy Lajos ezredes, Kazinczy Ferenc fia, kit okt. 15-én lőttek agyon.

* (A magyar kiállítási bizottmány) közhírré teszi, hogy székhelyét Párisból Pestre tette át s minden hozzá átteendő irat ide címezendő.

* (Székely Bertalan legujabban) egy nagyobb mérvű történelmi festményt végezett be, mely az egri nőket, a vár védelmében kifejtett vitézségök egyik fényesebb jelenetében ábrázolja. A művész,

mint a bécsi akadémiának egyik volt tanítványa egyelőre Bécsben, az idei akademiái tárlatban fog-ja művét közszemlére kiállítani.

* (Pályázat) Kovács S. Endre, e kitünő orvos, nem régen 100 darab arany jutalmat ajánlott föl a magyarhoni ásványvizek kimerítő leírására. Erre most pályázatot hirdetnek. Határidő harmadfél év. A pályaműveket 1870-ik év april 15-dikéig kell beküldeni a természetvizsgálók központi választ-mánya einölkékez. A pályanyertes munkát az évi nagy gyűlésen fogják kihirdetni.

* (Jótékony-ságok.) A garibaldisták számára a „Hon“-nál e hó 17-ig 1221 ft 8 kr és számos arany és ezüst pénz gyűlt össze. — Giczey Samu és Várady Károly pesti ügyvédek a dunamelléki egyházkerületi tanári gyámintézetnek 100—100 frtot adtak.

* (Görgey azt az óhajátát fejezte volna ki), hogy haditörvényszéket hívjanak egybe s az itél-jen fölötte. Már itéltek fölötte!

* (A magyar gőzhajótársulat) gyarapodását eléggé mutatja, hogy közelebb egy linci társulat-tól két nagy gőzöst és hat vontató hajót vett meg.

* (Egy iparlovag) Tánicsics Mihály nevében könyvekkel házal, és csalárdsága annál inkább szokott sikerülni, mert Tánicsics szerencsétlenségét utánozva, mint világtalan, más által vezeteti magát. Jó lesz tehát, ha valaki bármily körülmé-nyek közt Tánicsics nevében kéregetne, vagy köny-vekkel házalna, tétova nélkül a hatóság kezébe szolgáltatni, mert nem történhet az az eset, hogy Tánicsics, akár könyvvel kezében, akár másképen, kéregeessen.

* (Vigyázatlanságból) ismét két égés történt. Az egyik egy tizenkét éves lányon, kinek ruhája a kályhából kipattant szikra által fogott tüzet, mire több szobán futott át, míg az egyikben el-foglalva volt szolga kabátját veté rá és így elfojtá a tüzet. Élete veszélyben forog. A másik eset egy petroleum-lámpa feldöntéséből keletkezett Budán. Az illető megsérült asszony életéhez nem adnak az orvosok reményt.

* (Halálozások.) Zitterbarth Mátyás ismert épi-tész e hó 13-kán hunyt el 64 éves korában. Számos építései közül kiemelhetjük a nemzeti színházat, vakok intézetét, a Duna felső kőpart-ját, s a gellérthegyi erődöt! — Bukurestből dr. Borosnyói K. Jánoshazánkfiának neje, szül. Brand-städter Lujza asszony haláláról értesitenek. 1851-ben költöztek Szobenzől Bukurestbe, mivel akkor a derék nőt folyvást üldözik honleányi érzelmei-ért. — Szakalban e hó 10-ikén pedig Szentiványi Bogomér Vince halt meg 72 éves korában. — Szarvason f. hó 5-kén Haviár Dániel ev. főspe-res, a jeles egyházi szónok hunyt el, kinek a nagy-

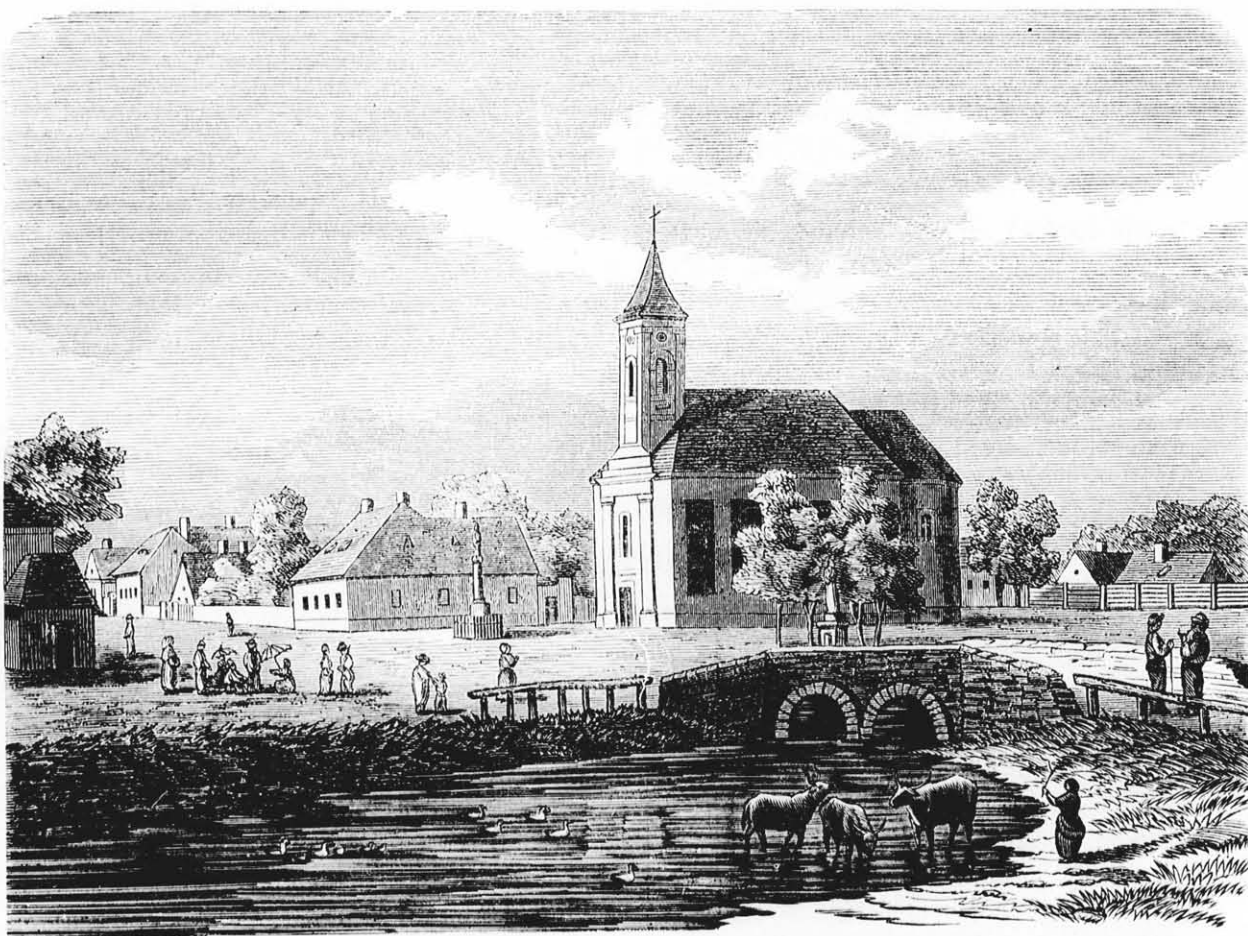
Harmadik évi folyam.

47. szám.

November 12. 1867.

Battonya.

Csanádmegye egyik szolgabírói járásának fő- | számosabbak, s valamennyien leginkább csak föld
helye, a Pestről Aradra vivő postautban, Aradhoz | művelésből élnek.

Battonya. (Zombory G. rajza.)

2 posta-állomásnyira. Mintegy 7000-re menő la- |
kossága három féle nemzetiségű, u. m. magyarok, |
szerbek és oláhok s ezek közül az utóbbiak leg-

Battonya mezővárosának eredete nem oly régi, |
mutatja ezt utcáinak felosztása, melyek meg- |
lehetős tágasak, mind egyenesek és egyenszögben

metszik át egymást, mi azt gyaníttatja velünk, hogy e helység is egyike azon újabb gyarmatosításoknak, melyek a törökök kiűzetése után keletkeztek, a midőn már minden helység alapításánál is bizonyos szépészeti szabályok vétettek tekintetbe; mezővárossá is csak nemrégén lett. Telepítése felől különböző vélemény uralkodik; többek állítása szerint mintegy 200 évvel telepedtek először a szerbek, később 1801-ik évben kezdtek a magyarok s egyéb nemzetbeliek; ez időtől fogva terjedelmében oly igen növekedett, hogy immár 1167 házból álló községgé lőn, 1808-ban szabályoztatott, ekkor esett a Száraz-ér keresztül benne. Urbéri községgé 1773-ik évben lőn, várossá pedig 1839-ben. Földesura a kir. kincstár.

Képünk a város középpontján levő tágas piacot mutatja, melynek közepét a római katolikus szentegyház foglalja el, mely 1810-ik évben a község és kincstár által alapított a szent háromság tiszteletére; a csanádi püspökség makói eszperesi kerületébe tartozik, s az egyházi ügyek vezetésére egy rendes lelkészszel s egy káplánnal bír. Tul rajta lászik a katolikus plébánia-lak s mellette az iskola; odébb a templom háta mögött csinos kis sétány van, s előtte a templommal szemben a városi nagy vendéglő, s a városháza.

A város közepén keresztül vonul az ugynevezett „Száraz-Ér“, mely Aradnál szakad ki a Marosból, s Torna, Battonya, Kovácsháza, Tótkomlós mellett elmenvén, a Földeáki réten enyészik el. Ma már el lévén töltve a torkolatja, csak eső és hóviz szokott benne lenni. Ezen keresztül a főutcai közlekedést, a képünk előterében

látható kőhid, a mellékutcaikban pedig fahiddal s pallókkal tartják fenn.

A piacon levő kath. templomon kívül van még a nem egyesült óhitűeknek egy csinos, ennél sokkal nagyobb templomuk, iskolájuk s plebániájuk. A görög nem egyesültek már régebben bírnak itt egyházzal, mely a bold. szűz születését ünnepli s 1794-ik évben keletkezett, az aradi gör. keleti püspökséghez tartozik, 3 rendes lelkészszel s segédkáplánnal; valamint a reformatusoknak is, kik a tiszántuli superintendencia békés-bánáti egyházkerületéhez tartoznak, s itt csak egy kisserű templommal bírnak, egy rendes lelkészszel; azelőtt a dombegyházi anyaközséghez tartoztak.

Van itt továbbá királyi posta- és szolgabírói járási hivatal.

1839-ben történt várossá emeltetése óta hetivásárjait minden hetfőn tartja. Országos vására pedig 3 van.

Az 1850-ik év végével bevégzett népszámlálás szerint találtatik Battonyán családfő 2223, összes lélekszáma 7364, melyből nemzetre nézve van 3319 magyar, 51 német, 158 tót, 2193 szerb, 1538 román, 102 zsidó, 1 bolgár, — vallásra nézve pedig r. kath. 3174, görög egyesült 2, reform. 304, evang. 48, gr. n. e. 3734, zsidó 102.

Iskolák: 2 r. kath., 1 g. n. e., 1 reform., összesen 4 elemi iskolája van 4 tanítóval, melyben 1850-ben 218 fiú és 100 leány, összesen 318 gyermek nyert oktatást; azóta hisszük, hogy a népesség arányához ezen számok is közelebb jöttek.

Határa valamivel emelkedettebb, mint a Marosmelléki helységeké, s nem is oly termékeny, de kellő művelés mellett mindent bőven terem.

Zombory Gusztáv.

A magyar emigráció viszontagságai történetéből.

Törökországban.

III.

(Folytatás.)

Egy rejtélyes történet. A magyar kormány egyik ügynökéről.

Mielőtt azonban Kossuthot és bajtársait tengeri utjokon száműzetésük újabb helyeire s történeteik másik szakába követnők, bizonyos, épen oly feltűnő, mint rejtélyes esetről s annak maig is talányszerű hőséről kell megemlékeznünk. Ez *Braticsnak* az osztrákok által történt elfogatása, a mi ugyan szorosán nem tartozik menekültjeink történetéhez, de mert épen azoknak Törökországban tartózkodásukkor történt, tehát ide igtatjuk.

Forradalmi emlékirataink bőven emléksze-

nek azon, a világ minden részéből Debrecenbe se-reglett idegenekről, kik 1849 első évnegyedében szolgálataikat a magyar kormánynak felajánlották, majd mint harcosok, majd mint diplomatai ügynökök, majd mint titkos posták és kémek. Ez utóbbiak közt volt valami *Bratics* is, kiről magyar kö-
rökben az volt az általános hiedelem, hogy ré-
szünkről alkalmaztatást nem nyert.

Ez embert az osztrákok a trieszti Lloyd-társu-
lat egyik gőzösén, 1849 vége felé Galacon alól el-

fogták, mint állítólag oly emisszáriust, kit a száműzetésben levő főbb szereplők Magyarországba küldöttek, politikai megbizatással.

Braticsról ekkor az osztrák zsoldban levő lapok igen regényes dolgokat kezdtek közölni, melyek után következőket jegyzünk ide.

1844 tavaszán érkezett az első tengeri kereskedelmi hajó a galaci dunai kikötőbe. A főárbon az egyszerű francia kereskedelmi társulat zászlóján fölül az északamerikai államok sok csilagos lobogója is lengett. A hajó horgonyt vetett. Ismételt ágyuszó üdvözlé a várost s ezek viszonzatának a kikötői ütögből. Tömerdek kíváncsi nép gyűlt a partra. Egy csónak vált el a hajótól. Abban mintegy negyven éves férfi állt, kék egyenruhában, nagy arany vállrojtokkal, melle rendjelekkel díszítve. A vesztegintézet kastélyánál kikötött, s északamerikai vezérőrnagyul, egyszersmind ennek és Spanyolországnek főkonzulául a dunai fejedelemségekben — igazolta magát. A vesztegintézeti hivatalnokok szokatlan udvariaságban vetélkedve, a magas vendégnek a törvényes veszteglő időre az intézet legszebb helyiségeit jelölék ki. Ennek eltölte után az osztrák cs. k. konzul meghívására ehhez költözött s elfogadta a többi konzulnak s a moldvai kormányhivatalnokoknak látogatásait, melyeket hivatalosan vizsgozott is. — Nehány napi ott tartózkodás után Brailába ment, hova őt a cs. k. galaci konzulság tolmácsa díszkíséretül követé. Itt egyik fiúmei földijénél, a cs. k. konzulsági ágensnél lakott. Hasonló tisztelegések történtek itt is a helyhatóság és konzulok részéről, mint Galacban. A kormányzó tiszteletére nagy ebédett adott. *Bratics* az osztrák konzulsági ágensnek s a többi hivatalnoknak a washingtoni és madridi miniszteriumoktól okleveleket, ugyszintén e kormányoktól hitelutalványokat mutatott elő, melyekből főkonzullá kineveztetése kiviláglék.

Utlevele, a Hágában székelő északamerikai követ által (*Bratics* állítá, hogy itt fontos missiója volt) kiadva, Törökországra szól, s minden törvényes láttamozással el volt látva. *Bratics* a konzulsági ágens-hivatalnokoknak kijelenté, hogy kormánya utján az ausztriai kormánynál lépéseket tön, miszerint, — miután ő Bukuresztben székelend, — Jassyban, Galac, Braila és Krajovában való működése, tetemes jutalomdíj mellett, az ottani ausztriai konzulsági hivatalnokokra bizassék. — Megjegyzendő, hogy *Bratics* tetemes összeg doublonnal volt ellátva. Magatartása igen vonzó, sőt méltóságteljes volt. Társalgásából, — mit német, olasz, francia, angol, spanyol,

portugall és illyr nyelven egyforma simasággal vitt, — higgadt, ért szellem s jelentékeny tudományos mivelttség tünt ki. Beszélé, hogy Triesztben mint 15—16 éves fiú szülőivel összeveszett, s azután saját emberségére a nagy világba ment, hol először is Portugalliában és Spanyolországban katonai szolgálatba lépett, s végtére szolgálatát Északamerikának ajánlá föl, mit ez el is fogadott.

4—5 heti Brailában mulatás után Bukuresztbe ment, hol Bibesko fejedelemnek s a minisztereknek bemutatá magát; állítá, hogy a fermán, mely által a magas porta hivatalos állását elismerendi, legközelebb megérkezend. *Bratics*ot ezután, mint a világ egyik legnagyobb ügynökét, roppant kitüntetésekben s tisztelgésekben részesíték s kollegáival a legjobb egyetértésben élt, csupán az orosz főkonzul, Daschkoff állam-tanácsos viseltetett iránta feltünő hidegséggel. *Bratics* megérkezése Bukuresztben különösen jó hatást tett az Oláhországban lakó s egykor az inquisitio által keletre üzött spanyol zsidókban, miután állítá, hogy a spanyol kormány őket ismét állam-polgárok-nak akarja elismerni, s ennél fogva nekik Törökországban követsége oltalmát kölcsönözni. Ez ígéret még jobban megtölté *Bratics* tárcáját.

Egy este nyolcfogatu postahintó álla meg *Bratics* lakása előtt. Két rendőrtiszt lépett ki abból s ment fel a házba, melyből, — *Bratics* által követve, — nem sokára visszatérének. Mind a hárman beleültek a kocsiába, s szél módjára elrobogtak.

Másnap a „l' Echo de l' Orient“ félhivatalos konstantinápolyi lapban, a Konstantinápolyban levő északamerikai követnek egy hirdetménye volt olvasható, melyben a hatóságokat és népséget egy csalónak mesterkedéseire figyelmezteti, ki amerikai tábornok költött címe alatt s hamis oklevelek segélyével kalandoz.

E kalandor *Bratics* Klievich János volt, ki később ismét 1846-ban Málta szigetéből az ottani kormányzó által utasított ki; 1847-ben Tunisban tett utazásáról egy könyvet irt, — s 1849-ben a magyar forradalmi kormánynak ajánlotta fel szolgálatát, mint mondják, spanyol guerilla-tábornoknak adván ki magát.

Ezen *Bratics* János osztrák „hivatalos adatok“ szerint fiúmei születésű s 1849-ben 37 éves egyén volt, ki már 1848. nyarán Dalmátiában a magyar kormány érdekében oda működött mint titkos ügynök, hogy a horvát lázadás ellensúlyozásául Dalmátia az anyaországgal egyesüljön. 1848 őszén (szeptemberben) *Bratics* szállítá Bécsbe Pulszky-

metszik át egymást, mi azt gyaníttatja velünk, hogy e helység is egyike azon újabb gyarmatosításoknak, melyek a törökök kiűzetése után keletkeztek, a midőn már minden helység alapításánál is bizonyos szépművészeti szabályok vétettek tekintetbe; mezővárossá is csak nemrég lett. Telepítése felől különböző vélemény uralkodik; többek állítása szerint mintegy 200 évvel telepedtek először a szerbek, később 1801-ik évben kezdtek a magyarok s egyéb nemzetbeliek; ez időtől fogva terjedelmében oly igen növekedett, hogy immár 1167 házból álló községgé lőn, 1808-ban szabályoztatott, ekkor esett a Száraz-ér keresztül benne. Urbéri községgé 1773-ik évben lőn, várossá pedig 1839-ben. Földesura a kir. kincstár.

Képünk a város középpontján levő tágas piacot mutatja, melynek közepét a római katolikus szentegyház foglalja el, mely 1810-ik évben a község és kincstár által alapított a szt. háromság tiszteletére; a csanádi püspökség makói esperesi kerületébe tartozik, s az egyházi ügyek vezetésére egy rendes lelkészszel s egy káplánnal bír. Tul rajta lázlik a katolikus plébánia-lak s mellette az iskola; odébb a templom háta mögött csinos kis sétány van, s előtte a templommal szemben a városi nagy vendéglő, s a városháza.

A város közepén keresztül vonul az ugynevezett „Száraz-Ér“, mely Aradnál szakad ki a Marosból, s Tornyá, Battonya, Kovácsháza, Tótkomlós mellett elmenvén, a Földeáki réten enyészik el. Ma már el lévén töltve a torkolatja, csak eső és hóvíz szokott benne lenni. Ezen keresztül a főutcai közlekedést, a képünk előterében

látható köhid, a mellékutcákban pedig falhiddal s pallókkal tartják fenn.

A piacon levő kath. templomon kívül van még a nem egyesült óhitűeknek egy csinos, ennél sokkal nagyobb templomuk, iskolájuk s plébániájuk. A görög nem egyesültek már régebben bírnak itt egyházzal, mely a bold. szűz születését ünnepli s 1794-ik évben keletkezett, az aradi gör. keleti püspökséghez tartozik, 3 rendes lelkészszel s segédkáplánnal; valamint a reformatusoknak is, kik a tiszántuli superintendens békés-bánati egyházkerületéhez tartoznak, s itt csak egy kisserű templommal bírnak, egy rendes lelkészszel; azelőtt a dombegyházi anyaközséghez tartoztak.

Van itt továbbá királyi posta- és szolgabírói járási hivatal.

1839-ben történt várossá emeltetése óta hetivásárjait minden hetfőn tartja. Országos vására pedig 3 van.

Az 1850-ik év végével bevégzett népszámlálás szerint találtatik Battonyán családfő 2223, összes lélekszáma 7364, melyből nemzetre nézve van 3319 magyar, 51 német, 158 tót, 2193 szerb, 1538 román, 102 zsidó, 1 bolgár, — vallásra nézve pedig r. kath. 3174, görög egyesült 2, reform. 304, evang. 48, gr. n. e. 3734, zsidó 102.

Iskolák: 2 r. kath., 1 g. n. e., 1 reform., összesen 4 elemi iskolája van 4 tanítóval, melyben 1850-ben 218 fiú és 100 leány, összesen 318 gyermek nyert oktatást; azóta hisszük, hogy a népesség arányához ezen számok is közelebb jöttek.

Határa valamivel emelkedettebb, mint a Marosmelléki helységeké, s nem is oly termékeny, de kellő művelés mellett mindent bőven terem.

Zombory Gusztáv.

A magyar emigráció viszontagságai történetéből.

Törökországban.

III.

(Folytatás.)

Egy rejtélyes történet. A magyar kormány egyik ügynökéről.

Mielőtt azonban Kossuthot és bajtársait tengeri utjakon száműzetésük újabb helyeire s történeteik másik szakába követnők, bizonyos, épen oly feltűnő, mint rejtélyes esetről s annak maig is talányszerű hőséről kell megemlékeznünk. Ez *Braticznak* az osztrákok által történt elfogatása, a mi ugyan szorosán nem tartozik menekülteink történetéhez, de mert épen azoknak Törökországban tartózkodásukkor történt, tehát ide igtatjuk.

Forradalmi emlékirataink bőven emléksze-

nek azon, a világ minden részéből Debrecenbe se-reglett idegenekről, kik 1849 első évnegyedében szolgálataikat a magyar kormánynak felajánlották, majd mint harcosok, majd mint diplomatai ügynökök, majd mint titkos posták és kémek. Ez utóbbiak közt volt valami *Bratics* is, kiről magyar körökben az volt az általános hiedelem, hogy részünkről alkalmaztatást nem nyert.

Ez embert az osztrákok a trieszti Lloyd-társulat egyik gőzöcsén, 1849 vége felé Galacon alól el-

fogták, mint állítólag oly emisszáriust, kit a száműzetésben levő főbb szereplők Magyarországba küldöttek, politikai megbizatással.

Braticsról ekkor az osztrák zsoldban levő lapok igen regényes dolgokat kezdtek közölni melyek után következőket jegyünk ide.

1844 tavaszán érkezett az első tengeri kereskedelmi hajó a galaci dunai kikötőbe. A főárbon az egyszerű francia kereskedelmi társulat zászlóján fölül az északamerikai államok sok csilagos lobogója is lengett. A hajó horgonyt vetett. Ismételt ágyuszó üdvözlé a várost s ezek viszonzatának a kikötői ütögből. Tömérdek kíváncsi nép gyűlt a partra. Egy csónak vált el a hajótól. Abban mintegy negyven éves férfi állt, kék egyenruhában, nagy arany vállrojtokkal, melle rendjelekkel diszítve. A vesztegintézet kastélyánál kikötött, s északamerikai vezérőrnagyul, egyszer mind ennek és Spanyolországnak főkonzulául a dunai fejedelemségekben — igazolta magát. A vesztegintézeti hivatalnokok szokatlan udvariaságban vetélkedve, a magas vendégnek a törvényes veszteglő időre az intézet legszebb helyiségeit jelölké ki. Ennek eltölte után az osztrák cs. k. konzul meghívására ehhez költözött s elfogadta a többi konzulnak s a moldvai kormányhivatalnokoknak látogatásait, melyeket hivatalosan viszonozott is. — Néhány napi ott tartózkodás után Brailába ment, hova őt a cs. k. galaci konzulság tolmácsa diszkriséretül követé. Itt egyik fiúmei földijénél, a cs. k. konzulsági ágensnél lakott. Hasonló tisztelgések történtek itt is a helyhatóság és konzulok részéről, mint Galacban. A kormányzó tiszteletére nagy ebédett adott. *Bratics* az osztrák konzulsági ágensnek s a többi hivatalnoknak a washingtoni és madridi miniszteriumoktól okleveleket, ugyszintén e kormányoktól hitelutalványokat mutatott elő, melyekből főkonzullá kineveztetése kiviláglék.

Utlevele, a Hágában székelő északamerikai követ által (*Bratics* állítá, hogy itt fontos missiója volt) kiadva, Törökországra szól, s minden törvényes láttamozással el volt látva. *Bratics* a konzulsági ágens-hivatalnokoknak kijelenté, hogy kormánya útján az ausztriai kormánynál lépéseket tön, miszerint, — miután ő Bukuresztben székelend, — Jassyban, Galac, Braila és Krajovában való működése, tetemes jutalomdíj mellett, az ottani ausztriai konzulsági hivatalnokokra bizassék. — Megjegyzendő, hogy *Bratics* tetemes összeg doublonnal volt ellátva. Magatartása igen vonzó, sőt méltóságteljes volt. Társalgásából, — mit német, olasz, francia, angol, spanyol,

portugall és illyr nyelven egyforma simasággal vitt, — higgadt, ért szellem s jelentékeny tudományos miveltség tünt ki. Beszélé, hogy Triesztben mint 15—16 éves fiú szülőivel összeveszett, s azután saját emberségére a nagy világba ment, hol először is Portugalliában és Spanyolországban katonai szolgálatba lépett, s végtére szolgálatát Északamerikának ajánlá föl, mit ez el is fogadott.

4—5 heti Brailában mulatás után Bukuresztbe ment, hol Bibesko fejedelemnek s a minisztereknek bemutatá magát; állítá, hogy a fermán, mely által a magas porta hivatalos állását elismerendi, legközelebb megérkezend. *Bratics*ot ezután, mint a világ egyik legnagyobb ügynökét, roppant kitüntetésekben s tisztelgésekben részesíték s kollegáival a legjobb egyetértésben élt, csupán az orosz főkonzul, Daschkoff állam-tanácsos viseltetett iránta feltünő hidegséggel. *Bratics* megérkezése Bukuresztben különösen jó hatást tett az Oláhországban lakó s egykor az inquisitio által keletre üzött spanyol zsidókban, miután állítá, hogy a spanyol kormány őket ismét állam-polgárok-nak akarja elismerni, s ennél fogva nekik Törökországban követsége oltalmát kölcsönözni. Ez ígéret még jobban megtölté *Bratics* tárcáját.

Egy este nyolcfogatu postahintó álla meg *Bratics* lakása előtt. Két rendőrtiszt lépett ki abból s ment fel a házba, melyből, — *Bratics* által követve, — nem sokára visszatérének. Mind a hárman beleültek a kocsiába, s szél módjára elrobogtak.

Másnap a „l' Echo de l' Orient“ félhivatalos konstantinápolyi lapban, a Konstantinápolyban levő északamerikai követnek egy hirdetménye volt olvasható, melyben a hatóságokat és népséget egy csalónak mesterkedéseire figyelmezteti, ki amerikai tábornok költött címe alatt s hamis oklevelek segélyével kalandoz.

E kalandor *Bratics* Klievich János volt, ki később ismét 1846-ban Málta szigetéből az ottani kormányzó által utasított ki; 1847-ben Tunisban tett utazásáról egy könyvet irt, — s 1849-ben a magyar forradalmi kormánynak ajánlotta fel szolgálatát, mint mondják, spanyol guerilla-tábornoknak adván ki magát.

Ezen *Bratics* János osztrák „hivatalos adatok“ szerint fiúmei születésű s 1849-ben 37 éves egyén volt, ki már 1848. nyarán Dalmátiában a magyar kormány érdekében oda működött mint titkos ügynök, hogy a horvát lázadás ellensúlyozásául Dalmátia az anyaországgal egyesüljön. 1848 őszén (szeptemberben) *Bratics* szállítá Bécsbe Pulszky-

hoz a Pesten székelő honvédelmi bizottmány sürgönyeit és viszont, s Csányi László, valamint Bónis Samu sürgönyeit is ő vitte Pulszkyhoz.

Később Kossuth Lajos számára a diplomatiái levelezéseket s a Kossuthtól külföldi lapokba szánt hirlapi cikkeket ő fordította, a magyar kormányt Debrecenbe is követte, hol 1849. april vége felé Kossuth őt magyar diplomatiái ügyvivővé nevezte ki Velencébe és Olaszországba, mely alkalommal a kormányzó tetemes pénzüsszeggel, az olasz kormányhoz szóló hitelesítő okmányokkal, az olaszországi magyar sereghez intézett proklamációval és oly utasításokkal látta el, mely szerint a Turinban levő magyar diplomatiái ügyvivő, báró Splényi Lajos utasításaihoz kellett magát tartania.

Bratics csakugyan elindult s ezer viszontagság közt érkezett Olaszországba, hol első teendője volt a Velencében az osztrákok által ostromzár alatt tartott dogét, Manint, a zárvonalon keresztül csempészett levél által küldetéséről értesíteni s így kintartásra buzdítani.

Később Anconán, Corfun, Maltán és Görögországon át Smyrnába utazott s Görögországban tartózkodása alatt csapatokat toborzott a magyar sereg számára.

Haynau Braticsot elfogatása után kötél általi halálra íteltette, azonban ez ítéletet tizenhatévi sánemunkára enyhíté.

Szokolty Viktor.

Észak-amerikai utazásom naplója.

New-Port.

— **Rosti Páltól.** —

Észak-Amerikának két divatos fürdőhelye van: *Saratoga* és *New-Port*. Az első *Albany* tájékán fekszik s vastartalmu savanyuviz-forrás; leírása szerint hasonló lehet a mi füredi vizünkhöz; a másik tengeri fürdő. *Saratogában* az idény — *season* — augusztus elején végződik, míg *New-Portban* az idény szept. 1-ig tart. Hogy tehát az amerikai fürdői életet is tanulmányozhassam, sietve kellett elhagynom *New-Yorkot*. — Több ismerőm, többek közt hazánkfia, dr. Ludwig *) segítségével egy köruti tervet készítettem, mely szerint megjárva *New-Portot*, *Albanyt*, a *Niagarát*, *Canadá*t, a *Hudsonon* végig 3 hét múlva *New-Yorkba* leszek visszatérendő, hol eddig csak oly kevés időt tölthettem, sokkal kevesebbet, mintsem elégséges e nagy városról csak felületes fogalmat is szerezni. A mit tapasztaltam egyébiránt a hat nap alatt, leirtam.

Aug. 27-én indultam el azon hajóval, mely *Providence Falls-riverbe* s innen *Boston-ba* visz. Az amerikai folyam-gőzösök lényegesen különböznek mind az amerikai tengeri, mint a mi dunai gőzöseinktől és pedig főleg az által, hogy magas gőznyomatu (*high pressure*, *hochdruck*) gépjük van, mint a vasuti mozdonyoknak, míg a tengeri hajókon **) s a mi gőzöseinken kisnyomatu (*low*

pressure, *niederdruck*) gépeket használnak. Ennek következtében a gőzös egész belszerkezete más. A gőzgép, teszem azt, nem áll a hajó alsó üregeiben, hanem annak fedezetén, s így sokkal több a hely a hajóban. Első s 2-ik hely sincs s így nagy, hosszant a hajón végigfutó termek.

Kezdjük alól, hol a „*Gents-cabin*“ — az urak szobája — van; ez egy nagy, a hajón végigfutó, körülbelül 300 láb hosszú, s 40 láb széles terem; jobbra-balra az ágyak, mintegy a falba eresztve, 3 egymás fölött, s szintén végig a termen két sorjában a hosszú asztalok, melyeken az étkezések: ebéd, vacsora stb. szolgáltatnak, és pedig a legnagyobb pompával s eleganciával; pincér van valami 50, mind szerezsen. E roppant terem felett van a hajónak valódi fedezete, de ennek csak kis része az orránál s faránál szabad, a közepén egy, úgy szólván két emeletes ház emelkedik. Az első emeletben van a *Ladies-Cabin*, nők szobája, körülbelül úgy, mint a férfiaké szerkesztve, csak hogy a két hosszú asztalsor helyett kisebb asztalok, pamlagokkal, karszékekkel stb. körülvéve és sokkal gazdagabban, (nem merem mondani izlésesebben,) kényelmesebben butorozva. A második emeleten, tehát a *Ladies Cabin* felett van a *great stateroom Hall*, vagyis a közös nagy terem, mely mint már a neve mondja, ismét nagy s tágas terem, kényelmesen s bizonyos pompával, például bársony szövetekkel, aranyozásokkal, tükrökkel stb. butorozva, férfiak s nők közös használatára

*) Fájdalom, mint néhány hónappal ezelőtt az újságlapokban olvastam, e kitünő ember meghalt.

**) Tengeri gőzöskön egyáltalában nem szabad magasnyomatu gépeket alkalmazni.

A termen végig jobbra-balra a magán szobák (Cabin states room) nyílnak, a hajó nagysága szerint 20—30—40. A terem két végén a szabadba mehetünk, terrasszokra a fedezeten, az egyik a nők, meg a nem dohányzók számára, a másik azoké, kik a szivart jobban kedvelik, mint a szépek társaságát.

Az épen most leirt kétemeletes épületben van még a gép is elhelyezve, a *Ladies Cabin* s a sta-

gőzölgő, fehérre festett kétemeletes uszó ház sehogyszem teszi ránk azon benyomást, mintha az gőzös volna, de szemünk lassanként hozzá szokik. Sebessége ezen hajóknak igen nagy; vannak, melyek — mint mondják — 24 amerikai mértföldet tesznek egy-egy órában. mi körülbelül $\frac{1}{3}$ rész sebességgel haladná meg a mi pompás nagy dunai hajóinkat; azaz oly utat, melyet a dunai gőzösök 3 óra alatt tesznek, az amerikai 2 óra

A gyöngéd ápolónő. (Szövege a „Vegyesek“ közt.)

tes room Hall előtt, a hajó első felében, s a gép előtt a hajó orrában konyha, a matrózok laka, szén vagy tüzelő fa, zsákok, ládák, podgyász, s a szerencsen vagy kevertvérű utasok számára külön hely, mert ezeknek — ha még oly gazdagok, finommodorúak s műveltségük volnának is, — a világerő sem szabad egy helytt lenni a yankeekkal.

Az ily kétkéményű, folyton lihegő, füstölgő s

alatt futna meg. De veszedelmesek is! Minduntalan egy-egy a levegőbe repül; főleg — mint mondják — a Mississippin. *) De az egész szerkezet, elosztás, ellátás fölséges és sokkal kényelmesebb, pompásabb, mint a legkitünőbb dunai hajón; csak a yankeeknak szokásai ne volnának oly rendkívül kellemetlenek!

*) Mint arról utazásunk folytán a Mississippin, személyesen lesz szerencsénk meggyőződhetünk.

A North River partjai, — melyeket követtünk, — majd közelebb, majd távolabb esnek egymástól, szép zöldek, gyepesek, egyes bokrokkal, facsoportokkal; imitt-amott csinos és nem csinos nyári lakokkal. Mire bealkonyodott, (5-kor indulunk délután), a nyílt tengeren voltunk, s csak messziről láttunk világító tornyokat, éji tüzeket. Háromkor reggel New-Portban voltunk.

New-Port tengeri fürdőhely, s a new-yorkiak egyik nyaraló helye. A városka kis domb partján fekszik, s csak egy hosszú — a legszükségesebb boltokkal, raktárakkal ellátott utcából s néhány csinos, csöndes mellék-utcából áll, kis, többnyire deszkából épült, fehérre festett házakból, apró, de számos villámhárítókkal ellátva. A városka felsőbb, újabb része csupa nyári lakokból áll, melyek elejénte rendes utcákat képeznek, később szétszolva s szétszórva, egész az Oceán partjáig nyulnak. E városrészben vannak a nagyszerű hotelek is (Ocean Hous, Atlantic Hous, Tillmore Hous, Bellevue), mind new-yorki modorban berendezve s építve, de nem márványból, barna homokkőből, mint ott, hanem deszkából, fehérre festve.

Legnagyobb köztük az Ocean Hous, mely a számos nagy s közös terméken kívül 350 hálószobával bir s külsőleg egy kórházhoz vagy kaszárnyához hasonlít inkább, mintsem kényelmes nyaralóhoz.

Az amerikai szálloda — rendszeren lényegesen különbözik az európaiktól, először az által, hogy az amerikai hoteleknek meghatározott napi árok van 1, 2, 3, sőt 4 dollár napjára, a szerint, hogy elegánsabb, kényelmesb, nagyszerűbb-e vagy nem, s hogy ezen árban (például az Astor-hous-ban 2 dollár napjára,) az étkezés: reggeli, ebéd, sat., — a szeszes italokat kivéve — is bele van számítva, akár részt vesz az utas abban, akár nem; másodszor: hogy az egyén az amerikai hotelekben megszűnik; az utas nem választhat magának jobb, tágasabb, kényelmesebb szobát szebb kilátással, vagy olcsóbbat a második, harmadik emeleten, hanem mindenki különbség nélkül saját használatára csak egy kis szobácskát vagyis inkább cellát kap, mely kizárólag csakis hálószobául szolgál; ellenben földszint meg az első emeletben egész sorozata a mindennemű termeknek, ott minden utasnak közös ez és szabad használatára van.

Mentül elegánsabb s így drágább valamely hotel, annál több s annál fényesebben s kényelmesben bútorozott ily termekkel bir; például van két, néha három ebédlő, egy a férfiak (Gents ordinary,) egy a nők (ladies ordinary) számára; néha egy a

családanyáknak, kik dajkákkal, gyermekekkel utaznak; aztán fogadó- s társalgó teremek, két-három az asszonyoknak, egy-kettő a férfiaknak; írószobák, olvasóteremek, szoba a dohányzók számára, mosdó s öltöző szobák, az olkerülhetlen borbélyműhely, hol borbély, fodrász folyton működik, — s a még nélkülözhetlenebb „Ban-room,” magyarul csapszék, hol mindenféle szeszes italok szolgáltatnak ki, többnyire a brandy, whiskey (pálinka,) gin (borovicska), rum sat. s ezeknek mindennemű vegyülete.

Ezen nyilvános, közös termekben él az amerikai utas, saját szobájában senki sines, kivéven ha alszik. Látogatót például saját szobájában fogadni már azért is illetlen volna, mert angol fogalmak szerint etiquette-elleni dolog látogatót oly szobában fogadni, melyben ágy áll; levelet írni, könyvet, újságot olvasni az olvasó szobában lehet; beszélgetni, szivarozni a smoking-room-ban, és zenélni, a mennyit csak tetszik, a Ladies szalonban, hol néha két zongora is áll.

A fény és pompa ezen hotelekben néha a nevetségesig megy: arany, bársony, selyem, tükrök versenyeznek egymással; izlésre, műkincsre kevés, vagy semmi gond sines fordítva. Pazar fényt üzni ott, hol az felesleges, s csakis egyedül arra szolgál, hogy mutassuk a világnak, mennyi pénzt tudunk haszontalanul kidobni: mint azt gyakran nálunk is szokták, — rám nézve mindig nevetséges, de egyszersmind szomorú behatást gyakorol.

New-Portnak ezen kaszárnya-principiumra épült iszonyu hotelei, hiánya az európai fürdőhelyeken szokásos gyógytermeknek — mi hiányzik B. Fűreden is, — meg az amerikai szokás, mely a nőket külön termekbe rekeszti, hová a férfiak közül csak azok juthatnak, kik a szépek közül az egyikét vagy a másikat ismerik, — ezek szerint hiánya a társas életnek, megösmerkedhetési alkalomnak, társalgásnak, képezik a lényeges különbséget ezen s az európai fürdőhelyek közt. Különben a multság s az időtöltés módja itt is csak olyan, mint nálunk. A délelőtti fürdés mellékes dolog, s főképp a nők közül csak kevesen merik gyöngéd tagjaikat s szép hajfürtjeiket a habok játékának átengedni; s így a délelőtt többnyire látogatásokkal telik. Az ebéd a hotelekben 3 órakor van, s a meghívás ehhez a nálunk szokásos harang helyett egy szerezsen által történik, ki egy nagy *timpánnal* (réztányér) az egész ház folyosóit végigjárja s hangszerén crescendót s decrescendót ver; a fortéja a tágas s kopasz falu tornácokban oly erős, hogy töle a szokatlan fül

majd megsüketül. Velem is az történt, a mi, gondolom Boz Dickens-szel, hogy t. i. midőn ezt a timpánózást legelőször hallottam, azt hívém, tűz van s kirohantam kis szobámból, hogy segítsek, a hol lehet, midőn a szerecsen együgyü, de kedélyes mosolylyal jelenté: „diner is ready sir“ azaz: kész az ebéd, uram.

A nagy s minden ékesség nélküli étteremben hosszant négy asztal van felállítva, melyeknél 3—400 ember kényelmesen megebedelhet; most a társaság nagy része már eloszlott levén, csak 200 körül voltunk s körülbelül 50 szerecsen által, fehér nyakkendőben és fehér rövidkében, azaz spentzerben, igen jól szolgáltatunk. A mint a leves, hal, husételek étvágyunkat kielégítették,

az asztal leszedetik, a szerecsenek katonai rendben bizonyos helyükre állnak, a főpincér tapsára mind féljobbot csinálnak, s katonai tartással és rendben a konyhába masiroznak s onnan ismét katonai rendben, bizonyos gravitással, mindegyik egyik kezében egy tál csemogét, a másikban téztás ételt tartván, előbbi helyére visszatér, s ott mozdulatlanul megáll, míg bizonyos kommandóra megint mind egyszerre, előbb a jobb, aztán a bal tányért teszik az asztalra. Az egyszerre letett tányérok zöreje egyszerre történt puskalövés-ként hangzik. Ez a komédia engem mindig igen mulattatott, de inkább valamely gőzgép egyarányos mozgására, hogysen katonai evolúcióra emlékeztetett. (Folyt. köv.)

Teherán.

(Vámbéry „Vándorlásaim és élményeim Persiában“ című munkájából.)

I.

A persa főváros, mindjárt az első tekintetre a civilisatio és műveltség székéül látszott, oly helynek, hol az európai élet egész teljességében feltalálható. Ha az ember nyugatról jó keletre s bevonul a városba, igaz, nem talál elegendő szavakat a nyomorult agyagviskók és girbegörbe szűk utcák által gerjesztett undor kifejezésére.

De egészen másnak tűnik fel e város az utazó szemében, ha Bokharából jön. Bokhara csak hatvan napi járó föld távolságra fekszik ugyan Teherántól, de a két város socialis viszonyai között századoknak elválasztó mélysége tátong. Mikor megérkeztem után először lovagoltam a bazáron végig, gyermekes örömmel, sőt mondhatnám némi csodálkozással — mely igen kevésben különbözött tatárom bámészkolásától — tekinték az európai gyártmányu számos fényüzési cikkekre, a szövetekre, kendőkre, játékszerekre, — kiváltképen a festett csehüvegnémüek valának azonban azok, a mik figyelmemet a legnagyobb mértékben magukra vonták; az európai művészet iránt olyan tiszteletre gerjedtem akkor, mely fölött ma csak mosolyoghatok. Akkor azonban ez nem lehetett másképen. Ha az ember úgy utazik, mint a hogy én utaztam, ha úgy beleéli magát a tataréletbe, mint a hogy én kényszerültem, — nem lehet csodálni, ha az ember jóformán maga is tarrá lesz. Az az igazi incognitó, mikor az embernek az idegen alakban is teljes öntudata van még hajdani lényéről, az csak igen rövid ideig tart: az elszakadottság, s idegen elemek szünetnélküli környezete akarva nem akarva átalakítja az embert. Az utazó hiába dacol ez át-

változással, — a jelennek friss benyomásai hátterbe szorítják a multat, s ezen ál-lét, akaratunk ellenére, valóságossá változik.

Barátaim azonnal észrevették e változást lényemben és modoromban, s ez nem kevés mulatságot szolgáltatott nekik. Nevették köszöntéseimet, beszédközben alkalmazott taglejtésemet, járássomat s kiváltképen felfogásomat; sokan még azt is állították, hogy arkifejezésem is tatárjelleget öltött, s szemeim egy pár vonallal ferdébben állanak, mint annak előtte. E megjegyzések néha a legkedélyesebbek valának, s magamat is mulattattak; de lehetlen egyszersmind be nem vallanom, mily különös érzelmet gerjesztett bennem az a gondolat, hogy ezután újra az európai életmódhoz kell hozzászoknom. Eltekintve attól, hogy a hetekhosszat egy helyben való nyugton maradás egészen különösnek tetszett, sok olyan európai szokás volt, mibe nem egykönnyen tudtam beletalálni magamat.

Kiváltkép a ruhák valának azok, melyeket igen szűkeknek és szorosaknak találtam, s a hajat, melyet mostantól fogva növelni kezdettem, valóságos tehernek látszék fejemen, s ha egy szobában több európai volt jelen egyszerre, kik élénk vitatkozásukat hasonló taglejtésekkel kísérték, mindig azt hittem, már-már hajba kapnak egymással. S hát még a persa szolgálatban álló francia tisztek feszes maguktartása és szilárd lépése, milyen furesának látszott az én nekem! Bárha igen örültem európai földicim büszke, feszes maguk viseletének, ez sokkal nagyobb ellentétet képezett a közép-ázsiaiak vontatott, görbedt járásá-

val, melyhez szemem annyira hozzászokott, s melyet én magam is elsajátítottam, semhogy a legnagyobb mértékben fel ne tűnt volna. Messze vezetne leírnom mindazon benyomásoknak egész sorát, melyeket Iran fővárosa reám gyakorolt. A ki nyugat és kelet különbségét ismeri, annak alig szükséges mondanom, hogy Teheran, Bokharához képest, valóságos Párisnak látszik előttem. A teheráni persa világ bámulása igen nagy volt, midőn kalandom szerencsés végződéséről értesült. A ketman (az Iszlam által engedményezett alakos-

azon magas szerencsében is részesültem, hogy ő felségének a királynak, a világ fordulópontjának, az egész vi'ágegyetem legmagasságosabb uralkodójának is — mint őt a persák nevezik — bemutattattam. Hosszadalmas cerimoniákat kellett végigjártszanom, míg végre a palota kertjében ott állottam az ifjú Naszer eddin Sah előtt, s azon bizalmas felszólítást nyertem, vázolniam előtte utazásom élményeit. Nagy tüzzel feleltem meg kötelességemnek, s a körülálló miniszterek nagy szemeket meresztettek, — nem győzván eléggé

Persa típusok.

Persa nő. Kadzsar harcos. Pór. Egy festész areképe. Persa molláh. (Pap, v. tanár.)
 Harcos. Persa polgári nő. Vahabita főnök.

kodás) igen jól ismert és begyakorolt tudomány bár a keletieknél, de mégis megfoghatatlannak látszék előttük, hogy ebben egy frengi is oly kitűnő legyen. S bizonyára az általam elért sükert nem is irigylették volna annyira, ha különösen jó tréfának nem látszék vala előttük, mit én, halálos ellenségeiken, a szunnita tatárokon elkövettem.

Bárha Persia a turkesztáni sivatagok legközelebbi szomszédja is, mindazáltal igen zavart és mesés fogalmakkal birnak felőlük. A félvilág hozám tódult tudomást szerezni magának mindenekről. Több miniszterhez meghívtak, sőt végre még

csodálkozni a fölött, mint utóbb megértém, hogy én minden remegés nélkül megállani mertem a király előtt, kinek fenséges tekintete máskülönbén még a legbátrabbat is meg szokta rendíteni. A királynak egyébiránt, úgy látszék, megtetszett előadásom, minthogy egy rendjelnek, s a mi még becsesebb, egy persa shálnak nékem adatását rendelé el. Az elsőt, egy egyszerű ezüst darabot megkaptam ugyan, azonban az utóbbit, melynek legalább is 50 arany az értéke, a miniszter, úgy hiszem, jobbnak látta magának megtartani, a mi a teherani udvarnál egyáltalában nem tartozik a

ritkaságok közé. A király ő felsége lehazudja és megcsalja minisztereit, mit ő excellenciáik azután, fájdalom, nem a maga helyén, hasonló módon

beesületesen cselekedőt ellenben nagy bolondnak vagy eszelősnek nézik.

Hogy a most mondottakra világosító példával

A boldog családi kör. (Szövege a „Vegyes közt.”)

viszonoznak. Alárendelt hivatalnokok megcsalják a népet, — ez viszont azokat. Ebben az országban minden hazudik, csal és ámit, s ez a világ legtermészetesebb cselekvési módjának tartatik, a

szolgálják, esinos kis történetecskét akarok közleni, mely teherani tartózkodásom alatt fordult elé. A király — a mint tudva van — igen kedveli a vadászatot, s maga is igen jó lövő, a ki az

éveknek legalább is két harmadát ilyes kirándulásokon tölti, nem csekély boszuságára udvari tisztségének, kik a hárem puha párnáit, az izletes konyhát, s más egyéb élvezeteket, ilyen alkalommal sátorozással, órákhosszat tartó lovaglással s szegény paraszkonyhával kénytelenek felváltani. Visszatérte után a király rendszeren az európai követségeket is meg szokta ajándékozni a vadászati zsákmány egy részével, a mit általában igen nagy szerencsének tartanak. De a jó követeknek a királyi kéz ejtette nyulakért, foglyok s más egyéb vadért tetemes enamval (borravaló) kell az átadót megajándékozniok. Eleinte még csak szivesen türték e kellemetlenséget, de a midőn e királyi küldemények már-már igen gyakoriakká kezdenek válni, azon meggyőződésre jutottak az illetők, hogy a királyi szolgák, uruknak hire és tudta nélkül, a piacról hozzák ezeket az ajándékokat, csupán csak a gazdag borravalóért. Megkérték tehát a külügyminisztert, lenne szives ennek utána ezen küldeményeket hitelesség okáért néhány sor irással kísélni. Ez ugyan használt egy ideig, de az ajándékok nem sokára még gyakoriabbakká váltak. Szorgosan utána láttak aztán, s ime kiderült, hogy a miniszter ő excellentiája egy gyékényen árul a királyi eselédséggel, ő írja a piacon vett ajándékok mellé a hivatalos cédulákat, s a nyereségben aztán velük együtt osztózik. Mindezt pedig pompás tréfának tartották, hogy ők most hogyan rászédtek a frengiket, s mikor a királynak tudomására esett, maga is igen jóízűt nevetett rajta.

A közeledő tavaszt bevárando, Teheranban két hónapot kelle töltenem. Az idő a lehető legkellemesebben mult e kis európai gyarmatban. — Visszatértem őszinte örömet gerjesztett, s egyik a másikkal versenyzett, hogy szerencsét kívánjanak s ott tartózkodásomat különféle előzékenységgel megédesítsék. Az illető követségek nem mulaszták el kormányaikat sajtáságos kalandjairól tudósítani. Nekem ugyan igen furesának látszott az egész: egyáltalában nem tudtam felogni, mi rendkívüli van a keresztüljátszott derwis szerepben, s csodálkozással tapasztaltam, hogy távozásomkor el valék látva Francia- és Angol-

ország legtekintélyesebb kormányférfiainak szóló ajánló levelekkel. Kiváltképen meghatott azonban magyarországi földimnek, Szántó urnak részvéte, ki a persa fővárosban a szerény szabó mesterséget űzi. E sajtáságos ember, ki egy tiszamenti faluban született, a katonai sorozás elől menekendő, megszökött, minthogy kényelmesebbnek tartá a könnyü tüvel tartani fegyvergyakorlatokat, mintsem a nehéz puskával. Eleinte Konstantinápolyba ment, onnan Kis-Ázsián át Arabiába, onnan ismét Délpersián keresztül Indiába, s még pedig nagyobbbrészt gyalog. Már Khina fővárosa felé akart indulni, midőn értésére estek a hazájában 1848-ban történt forradalmi események. Ezen hírek annyira föllelkesíték a hazafias lelkű szabó mestert, hogy a hazatérésre határozá el magát, a szabadság zászlaja alatt küzdendő. Azonban Indiától Európa igen messze van, kivált ha az ember csak vitorlás hajón teheti meg az utat, s így Stambulban már a világosi katasztrophának hírét kellett hallania. Megesalatkozva reményeiben, újra megragadta tehát a vándorbotot és a varrótűt, s Tebrizen keresztül Teheranba utazott, hol véle én is találkoztam. Különösen csodálatos volt beszéde, mely mindazon szólamokat egyesíté, miket a különböző országokban sajtásjává tett. A beszélgetés elején még csak ment a dolog úgy a hogy, de mihelyt tűzbe jött, német, magyar vagy francia szavakat kevert a török, arab, persa, kurd és hindosztániak közé, úgy hogy az ember feje egészen belekábult, s össze kellett szedni annak minden nyelvtudományát, a ki őt meg akarta érteni. Beesületes szive tulboldog volt, midőn földiének szerencsés menekvéséről értesült s igénytelen vagyoni állapota dacára, minden áron egy nadrággal akart megajándékozni, s minthogy ezt én egyáltalában el nem fogadhatám, rábeszélte tatáromat, hogy legalább az vegye el ajándékát. A középázsiai hangosan felcacagott a neki oly nevetségesnek látszó ruhanémü fölött, s mikor esupa kíváncsiságból magára vette, a jó Szántó magán kívül volt örömeben és büszkeségében, hogy ő a legelső a világon, a ki egy tatárt nadrágba bujtatott.

Vámbergy Armin.

Debrecen megégése 1802-ben.

(Keresztesi József egykorú naplójából.)

Az istennek rettenetes tüzzel való ítélete ment által Debrecen városán 1802. jun. 11-dikén, azaz pünkösöd csónka hetiben való pénteken, délután 5 vagy 6 órak alatt. Én tehát ispán Csató János ur-

ral elrémülve Debrecenbe beszaladván, a magam házamat ugyan épen, de szegény atyánkfiát az ő házának hamvai közt sirva, gyermekeinket pedig mint a fészkekből kivert madarakat úgy találtam.

Itt még akkor is a nagyobb épületek füstölögvén s ottan-ottan lángok ütődven, a miket magam láttam, hallottam, olvastam, azokat írom le négy szakaszban.

1. A városra nézve. A tűz támadott d. u. egy óra tájban Kis-Csapó utcán, meggyulván először özv. Dinynyés Istvánné pálinka áruló öreg asszonynak sertés óla. A tűz a lóvásár végén ment által Nagy-Péterfia, Darabos, Mester egy részén, Kis- és Nagy-Hatvan, Piac, Nagy-Uj, Kis-Uj s Német utcákon, ennek szegletinél a kis templom fogta meg a tüzet Kádas és Miklós utca szegletéig, ölbe vette a nagytemplomot, veres tornyot, collegiumot, úgyhogy ha Debrecennek fele meg nem égett is, de a legszebb része, diszesebb s nagyobb épületei megégtének, még pedig olyak, melyek ez előtt is öt esztendőkkel — u. m.: Hatvan, Nagy, Kis-Uj, Német, Kádas utcák, anno 1767. d. 16. sept. hamuvá lettek. Némelyek több idő alatt háromszor is és így sok ezer háznépnek siratták viszszaszerezhetlen káraikat s elszegényedésöket. Bartha Boldizsár az ő krónikájában mind tűz, mind sarcoltatás által vallott sok kárait emlegeti Debrecennek, de ehhez még csak közelítőt is nem említ, nem is említhet.

Megégték hiteles felszámolás szerint 643 telkek, melyeken mivel Debrecenben egy telken két s három házat is szokás építeni, lehettek 1500 házak. Ha csak épületekben vallott kár is 711,395 rhfl. tétetik, minden jószágokban vallott kár másfél millióra reá mehet.

2. Az ekklézsiára nézve. Az a reformata ekklézsiá, mely a mult kedvetien időben szüntelen a törésen állott, mely a hazának minden részeiből odagyült tanuló szegény ifjakat táplálta, mely az anyaoskolát minden zivatarok közt oltalmazta s meg is tartotta, mely más szükölködő ekklézsiákat felsegített, — ez most maga nagy gyászba borult, s mások segítségére szorúlt. Ugyanis:

Megégett a nagy temploma, az a hires templom, mely az ő régiségével s együgyűségével ékeskedett s bámulást okozott. Ez, a mint hozzá lehet vetni, még IV. Béla király előtt építettett, s a tatárok pusztítása után újra építettett, minthogy egy kővön 1245. találtatott. A reformatió előtt Sz. Andrásról neveztetett, a. 1564 d. 6. sept. a parochiális házakkal megégvén, 64 esztendeig pusztán állott. 1626. Bethlen Gábor fejedelem javaslásából és parancsolatjából épülni kezdett s a bolthajtása s magassága lehányatván, 1628-ban elkészült. Ennek most ismét csak gyászos s omladozó falai állanak fenn. Benne épen egy szeg se maradott, sőt minden mosze s vakolása lehullván, tégláit

sorra lehet számolni, úgyhogy kételkedem benne, hogy valaha így, a mint megerőtlenedett, meglehessen építeni. A hozzá ragasztott kötetejü torony is hasonló sorsra jutott, a benne levő két harangok elolvadtak, lehullottak, az óra és a hold elromlottak.

A mellette levő veres torony, — veres, mert a torony soha se volt bemeszelve, — mely az I. Rákóczi György fejedelemtől a. 1638. ajándékozott igen nagy harangért a. 1642-ben építettett, a mostanában készült csinos pyramis fedelével tűz prédája lett. A nagy harang ugyan el nem olvadt, hanem a mint a temérdek gerendakötések égte k alább-alább esett, végre a földre lezuhánván, abba mélyen bevágódott, azhol tüzes lévén, az, a tudatlan emberektől megöntöztetett s így a hangját elvesztette. Bámulták ezt a földön seregenként az ő szép művéért, rajta levő szent írásbeli helyekért, Rákóczi cimereért, symbolumért, mely ez volt: „Non est eurentis, neque volentis, — sed miserentis dei“, melyet Rákóczi Zsigmond 1607. akkor választott magának, mikor az ő veje Homonnai Drugeth Bálint a Boeskaai István rendelése mellett akart vala erdélyi fejedelem lenni, de nem lehetett, Rákóczi pedig, ki azt soha sem vadászta, az maradott. A templom és veres torony körül a sok hamu, szén és szegkek miatt járni is alig lehetett. A torony falaiba rakott nagy gerendák egy hétig is égtenek. A szívnek elkeseredése nélkül nem lehet még ma is ezekre tekinteni.

Megégték az ekklézsiának 14 költséges házai, u. m. minden professoroké, két kántoré, két papé s némely leányok praeceptorácé, és csak a kis templom mellett maradtak meg két pap házak, azok is a tűz torkában.

3. A ref. collegiumra nézve. Ez a muzsáknak szállása is gyászba és hamuba borult. A drága és hires bibliotheca, m. a. a phisicum instrumentumokkal, a két auditorium, a classisok és coetus háza a levelekkel megmaradtak. A deákok szobái is kettőn kívül bé nem szakadtak. Sőt a 48. házban két deák beszorulván s földre fekvén, a tűz alatt életbe maradott. A bibliothecának megmaradására sokat szolgáltak a falban kétfelé járó vastáblák, és az akkori hűséges bibliothecarusnak Lente Dávidnak magaviselése, ki a maga gnyhójának s könyveinek égésével nem gondolván, a publicum haszna körül szorgalmatoskodott. Megégték a deákoknak minden kunyhóik, vagy tanuló házacskáik Nro. 54., minden benne levő könyveikkel s ruháikkal, melyekből keveset menthettek meg, annyival inkább, hogy az ifjuság még akkor a pünkösdi ünnepekre kioszolván, otthon nem vol

Égni kezdett már a coetus háza is, a tornácába hordatott podgyászokról, de azt az akkori senior Karika Pál bátorsága megmentette. Megégett ennek tornácában eladás végett ládákból letett sok könyv is (néh. tiszt. Szijjártó uré), erről az Aelia Concordia nevét mutató becses római kőkoporsó is össze repedezett s elromlott. Megégett a granarium is, a benne levő búzával együtt, a Kenesei alumnium, főző ház.

4. Ezen égésbeli környülállásra némely jegyzések.

Csudálva lehetett nézni Debrecenen kívül a homokra nagy seregben gyült gólyákat, melyek egész juhnyáját ábrázoltak messziről; ezek sem elédelt nem kerestek, sem nem repdestek, hanem fejeiket lecsüggesztve állottak és így kétségkívül a tűzben vesztett fészkeiket, fiaikat gyászolák.

Igen alkalmatlan dolog volt ekkor Debrecenek füstös utcáin a bűdösség és pernyeszag miatt forogni. A város szekerei utcánként járkáltak,

melyekre a rabok a dögöket, kutyákat, macskákat, disznókat s megsült apró marhákat takarították, a csordákat a városra sok ideig be sem eresztették, mindenütt csak pusztaság lévén. Ily szörnyű tűzben emberhalált mindamellott nem halottam, hanem egy öreg szücs, Kocsmáros György, gerendát emelvén reáesett, s másnap meghalt. Piri fi, tanuló Szaklányi N. pedig tüzes kutba esvén, megégett, de kigyógyult.

Mindent elkövetett a magistratus, hogy ezen tűznek eredeti okát szoros investigatiókból kitálhassa, de bizonyosan végére nem mehetett; az a bizonyoshoz közel vet, hogy szándékos gyújtás volt. Ki is telnek a gyujtogatók magából Debrecenből, mert ez tele vagyon sok sepredék emberekkel, tolvajokkal, zsiványokkal, káromkodókkal, dologtalan korhelyekkel, kik miatt az istenfélő jó emberek is imé mily gyakorta szenvednek

Közli: **S. Hoffer Endre.**

A zsidók babonás szokásai. *)

Valamint minden népnek, úgy a zsidónak is vannak saját babonái és regéi, ámbár a szentírás tiltja azokat, mert bármily művelt legyen valamely nép, a babona egészen ki nem irtható belőle. A zsidók is bírnak számos ily ártalmatlan babonával, melyek egyszersmind költészetét is képezik. Ily babonás szokásaik a következők:

1. *A lélek kiváltás.* — A halálos ágyban fekvőnek más nevet adnak, a mi úgy történik: a rabbi a törvénykönyvet (Thora) felnyitja, s a mely név szemébe tűnik, — feltéve ha nem rossz, mint Esau stb. — a betegre ruhazza át; aztán imádkoznak, pénzt osztogatnak, s a beteg lelke kiváltatott.

2. *A thekufa.* Március (Nisan,) június (Tamus,) szeptember (Tischri,) és december (Tebet) hónapokban szerintük bizonyos napon valami mérges csepp esik a cseppfolyós testekbe, s ez a thekufa, s ez ételt sem embernek, sem állatnak nem szabad ennie. E mérges csepptől megőrizendők magukat, darabka vasat tesznek az edényre s a csepp nem esik bele.

3. December (Tebet) és január (Schevat) hónapokban a lúd levágása a kántornak (Schochet) igen veszélyes, mert a hagyomány szerint a lúd s nem a sas királya a madaraknak e két hónapban,

azért ha ludakat vágatnak le, egy darabkát küldenek a kántornak is belőle, s az nem hal meg.

4. *Szerencsétlen napok.* Valamint minden népnek, úgy a zsidónak is vannak oly napjai, melyeken nem jó valami munkához fogni. Ilyenek a hétfő, mert az isten nem mondá e napon, hogy „jól van;“ ilyen továbbá február 7-ike, mert e napon halt meg Mózes.

5. *Az álom javítás.* Ha valaki rosszat álmódott, azt másnak el nem szabad mondania, hogy be ne teljesüljön, hanem elmegy a rabbihoz és mondja: „Uram, én nem tudom, hogy mit álmódtam!“ — „Jót álmódtál, felel a rabbi, s kívánom, hogy oly kimenetelű legyen, mint József álmai.“ Erre aztán amaz penitenciát tart: böjtöl, pénzt osztogat s az álom meg van javítva. A „talmud barachat“ 56-ik lapján egy álmos könyv is van.

6. *A gyermekeladás.* — Ha valamely családban már sok gyermek halt meg s az anya ismét jó reményben van, úgy a születendő gyermeket egy ezüst pénzért eladja. A pénzt a frígyszekrényen belül fölszegezik. A fölszegezés hajdan igen vak félremagyarázásra adott alkalmat, mert azt mondták, hogy a zsidók a pénzt imádják. A gyermek pro forma a vevőé.

7. *Betegágy.* — A betegágyban fekvő nő gyermekével, különösen ha az újszülött fiu, igen nagy veszélyben van nyolc napig. Azért mindenféle bűviratot aggatnak fel a szobában, hogy a boszorkányokat távol tarthassák onnét. A hetedik éjen

*) Ez érdekes cikket egy izraelita honfitársunknak köszönjük, ki ezzel nemcsak hazai népszokásaink ismertetését gyarapította, de egyszersmind sok ferde nézet elejét is vette, melyek t. i. a zsidók ártatlan babonáit némelykor félremagyarázzák. (Szerk.)

pedig a gyermek párnája alá kést dugnak, a házban pedig mindenki talpon van, imádkoznak, közben pedig esznek, isznak, lármáznak s a boszorkányok ki vannak zárva a mulatságból.

8. *A rozsz szem.* — A kis gyermekeket nagyon féltik a megigézéstől, azért kötnek neki kis veres szalagot a karjára; de ha meg van már igézve, akkor három kanál vizet vesznek, azzal megmosásák a gyermek arcát és lábait talpát, s a vizet háromfelé kiöntik. Persze, hogy aztán a gyermek frissebb lesz, mert a hideg viz felfrissíté.

9. *Az olvasás.* — A zsidók nem szokták számmal olvasni az embereket, hanem így: *aleph, beth, gimel, a. b. g, sat.* Az onnét származik, mivel Dávid király népét számlálta és azért sokan meghaltak közülök.

10. *Haj- és körömvágás.* — A levágott haját és körömöt nem szabad eldobni, mert nagy szerencsétlenség származnék ebből; amazt el kell ásní, ezt pedig elégetni. A levágás után kezét mosnak; különben a kézmosás nagy szerepet játszik a zsidóknál: így fölkeléskor, imádság és ebéd előtt és ebéd után, szóval minden nevezetes foglalkozásnál kezét mosnak, s mégis azt mondják, hogy a zsidók nem tiszták!

11. *Halott körüli szokások.* — Ha valaki meghal, a szomszédok azonnal kiöntik a vizet, mert a halál angyala véres kezeit és kaszáját mosta meg benne, s azért nem szabad azt inni. A temetéskor a férfiak és a nők külön mennek, mert a halál angyala ott van s új áldozatot keres magának. A temetőből kifelé menet fűvet dobnak fejkük fölé, mondva: „A halál megettöm örökre! Emlékezzél rá, hogy por vagy!” Hazaérve, előbb kezét mosnak, s csak aztán mennek a szobába.

12. *A habdala.* — Szombaton az esti ima után a családapa áldást mond a bor vagy ser felett, ez a bőség képe; ebben aztán eloltja a viaszgyertyát, melynek lángja örömet jelent, s gyermekeit sorban megáldja. A borral aztán mindenki szeméit mossa, hogy tisztán láthassanak, s az apa a következőket éneklí:

Ábrahám, Izsák és Jákob istene,
Óríd Izraelt dícséretre!
A mint örömben mult a kedves szombat,
Ugy muljék el örömben a hétköznap,
Mindnyájunknak legnagyobb örömére,
Mindnyájunk áldása és nyerevényére.

Ezt háromszor egymásután elmondva, meggyújtja a lámpát s így mulik el a szombat. Különös szerencse, ha akkor este pénzt kapnak.

13. *Elias próféta.* — Minden próféta közül ezt

tisztelik leginkább a zsidók, s husvét első és második estéjén külön poharat töltenek számára s vacsora után be is hívják őt.

14. *A holdszentelés.* — A holdról következő regét olvastam: „Midőn az ur megteremté a két világitó testet: a napot és holdat, ez utóbbi element az Urhoz és mondá: Minek két hasonrangu szolgál? Engedd, hogy én nagyobb legyek! S az Ur felbőszülve a hold e vakmerőségén, megátkozta őt s ez kisebb lett. A hold elhalaványodva, eltávozott. — Az Ur könyörült rajta s kíséruül milliárdnyi fényes csillagot adott neki.“ — Az első holdnegyedután a zsidók az utcára mennek s megáldják a holdat.

15. *Faschlieh.* — Ujév első napján, a vecsernye után, a zsidók kuthoz vagy folyóvizhez mennek s ott ezt mondják: „Uram, dobd²büneinket a tenger mélyébe!“ Ezután zsebeiket kifordítva, tartalmukat, mi morzsákból áll, a vízbe szórják. Hajdan ez számos üldözésre adott alkalmat, mert azt mondták, hogy a zsidók a vizet megmérgezték.

16. *Az áldozat.* — A hosszú nap előtt (Jam kipur) minden férfi egy kakast, s minden nő egy jércét vágat le, maga helyébe áldozatul; de előbb lábait megmossa s fejkük köré kerítve mondják „Ez menjen helyettem a halálra, ez legyen az áldozat s én életben maradjak.“

Hajdan e levágott áldozatokat a szegényeknek adták; de most pénzen váltják ki az áldozatot.

17. *A mesusa.* — Minden zsidó az ajtófélfára egy beírott pergamentet ragaszt s ez megőrzi a házat a kísértetek és boszorkányoktól, de ha az írás elszakad, akkor szabad bejárásuk van a kísérteteknek. Így a *Kabhajasar* 69. fejezetében egy ily kísérteti történet van feljegyezve, mely Posen városában, 4441-ben történt.

Egy zsidócsaládnál t. i. a mesusa elromlott s a kísértetek a házban felüték tanyájukat, s csak is Jael kabbalistának sikerült őket onnét kiüzni.

18. *Jamkipur-gyertyák.* — A hosszú-napon minden gazdag családapa gyertyát gyújt az oltár előtt; s ha az jól ég, akkor ő szerencsés, ellen esetben szerencsétlen leend.

19. *Romokat nem szabad* a zsidónak látogatnia, mert ott tanyáznak a kísértetek (masikim), sőt a házat sem szabad magára hagynia, mert boszorkányok telepednek beléje.

20. *Gyilkoló fegyvereket* sem vesz kezébe a zsidó, mert azt mondja az írás: „Ne boszantsd az ördögöt!“

21. *Zivatar alatt* — a zsidó Mózes őt könyvét teszi az asztalra s négy sarkára konyhasót szór.

22. *A hónap első napjaiban* nem szabad ruhát mosni, különben a sir tele leend vízzel.

Ezek a zsidók babonái, melyek a homályos ös-kor jellégét viselik magukon. **L. A.**

Egy hét története.

— Nov. 18. —

(VK.) A párisi új színműírók mind korinthusi éreből dolgoznak.

Micsoda ére ez, melyet az ásványtan nem ismer? Minket is csak az öreg Dumas ismertetett meg vele, midőn vén fejét szeszélyes „csevegések“-re adta.

Volt egyszer egy eszes ember, ki neki azt mondta: „Ön színműveket akar írni? — jól van. De hol szerez hozzá anyagot? A tragikum bánnyáját kiaknázza Shakspeare, a kómikumét Moliere, a romantikáét egy sereg író, sasoktól kezdve papagályokig. Egy mód van csak újat teremteni: a vegyítés. Ily vegyítés szülte hajdan a korinthusi ércet, midőn Mummius fölégette Korinthot, s arany, ezüst és réz összeolvadva folyt az utcán. Ha valaki a tragédiából, komédiából és színjátékból hasonlót alkot, minőt Mummius öntudatlanul alkotott három nemes éreből, az olyan szellemi anyagot talál föl, mely drágább leend a korinthusi ércnél.“

Noha a szépműtan ellenmond ez elméletnek, mely összevegyíti azt, a mi csak külön-külön szép, mégis sokan követék ez elvet, Dumas-tól Sardou Viktorig, ki ma a párisi színházakban a meghasonlott izlés és mulatni vágyó közönség kegyelméből uralkodik, mint „primus inter pares.“

„A jó falusiak“ is, melyet néhány nap előtt a nemzeti színpadon láttunk, korinthusi éreből van, vagy legalább annak pótlékából. Össze van benne keverve a kómikum és dráma, a trefás életkép és sentimentalismus. Ekkép tarka, de nem egyöntetű, mulatságos, de minden mélyebb hatás nélkül, ügyesség, de nem költészet.

Sardou ismeretes kártyákkal játszik. Egyikre egy komoly és becsületes férj van festve, kit megcsálnak, de csak egy kicsit, (s ez Párisban többé nem vétek;) a másokra egy fiatal feleség, ki már-már ott van, hogy átlépje a könnyelműség határát, de onnan szépen visszatér és üdvözül; a harmadikra egy gondviselés-szerű férfi vagy nő, ki az örvény szélén jelenik meg, hogy megmentse a süllyedőt; a negyedikre egy könnyelmű fickó, ki egyszerre a nemes szerelem tüzeben tisztul meg, mintha csak asbest szövetből volna; a negyedikre egy öreg bonhomme, ki sokkal jobb és egyszerűbb lény, semhogy sokat ne *kellene* nevetni rajta; az ötödikre egy fiatal naiv lányka, ki

az öntudatlanság báját és erényeit képviseli a gyarló tömegben, mintha többé tizenhat éven túl nem is lehetne tisztaság, vagyis öntudatos erény.

Ez élénken színezett kártyalapokkal építi Sardou új meg új színpadi tornyait. A formák, a háttér mindig változnak, de az anyag és szerkezet soha. Csak erősen rá kellene fújni ez ingó tarkaságokra, s rögtön összeomlanának. De kinek jutna ez eszébe, mikor jól mulat? Ellenkezőleg, az ember még lélegzetét is visszaszorítja, nehogy baj legyen, s a bírálónak szintén van anyi szive, hogy nem rontja el a mulatságot, és csak magában dörmög.

Csak rajta tehát! Sardou ügyesen ugrálja át az abroncsokat a levegőben, a közönség tapsol, a színészek rajta vannak, hogy a szerep életképi oldalát minél ügyesebben kiszínezzék, a pénztár megtelik, s igazgató, szereplő és hallgató édesdeden mosolyognak.

S hová lett az az idő, midőn a néző eszméket és mély felindulásokat vitt haza a színházból? Midőn nemesak mulatott, hanem nyert is valamit? Midőn a szív is megkivánta a magáét?

Hanem ez az elégia nincs helyén oly időben, mely nem fárasztja többé magát — érzésekkel. A színműíró ma édes testvére lett a gépésznek, miután egy műzsájuk van: a lelemény.

S ki tagadná, hogy Sardou leleményes? Csupa ötlet és merész fordulat. A „falusiak“, kik oly kisszerűleg gyűlölködnek a párisiak ellen, igyekezve megkeseríteni azok életét, a kiktől hasznót húznak, ép oly ügyesen vannak élénk állítva, mint a fiatal lányka, kinek ártatlansága egyszerre csak nagy-sándori karddá válik, hogy egy gordiusi csomót ketté vágjon, vagy mint a fiatal ember, ki elfogatván éjjel egy háznál, *tolvajnak* adja ki magát, csakhogy megmentse a nő becsületét, kit fölkeresni ment. Valóban, stereotyp alakokkal senki sem tud annyi újat produkálni, mint Sardou. Csak nem kell kívánni az indokok erejét, a cselekvény drámaiságát, a jellemek teljét, szóval a miben a nagy költők szoktak kitűnni, s akkor el kell ismernünk, hogy „A jó falusiak“ szerzője a színműgyár igazi grand maitre-je, ki mindig elő tud állani valami újjal, érdekessel, pikánsal, habár a szövet ismeretes, s

csak a rajzok és virágok változnak rajta élénk tarka színeikkel.

Színészeink szeretik Sardout, mint a régi gárda szerette a romantikusokat.

Annyi kedvvel játszottak most is, hogy öröm volt nézni. Lendvainé asszony fiatal lánykája oly szeretetreméltó teremtés, hogy szinte sajnáltuk egy léha morálú fickónak, ki elébb még egy asszony után kalandozott. Szerdahelyi, Tóth József, Szigeti kitűnő genre, alakok, s Prielle Kornélia — a mint mindig mondani szokták — „maga a finomság.“ Feleki pedig distingvált férjijellem.

Ha a tragédia is így volna képviselve: akkor a nemzeti színház nem juttatná eszünkbe annyiszor a kerepesi temetőt, s abban a néma hősöket.

Különben e színházban múlt vasárnap a legmagasabb művészetet élveztük, csakhogy zenei ágon — délben.

A philharmonikusok tarták első hangversenyüket, s újra alkalmunk nyílt hallani Beethoven leghatalmasabb művét, a 9-dik symphoniát, melynek előadásában másfélszáz ember vesz részt legalább is. Csodálatos mű ez, melyet a kortársak nem birtak megérteni. Midőn 1824-ben előadák, a bécsiek azt mondták rá: egy süket, beteges költő különködése. Sajnálták, hogy a „hősi“ és „pásztori“ symphoniák költője ide jutott. Most — az egész világ csodálja, mint egy nagy lángelme koronáját, melylyel magát bevégező.

E symphonia történetéből megemlítjük, hogy Drezda, mely méltán állt mindig a zeneértés jó hírében, 1838-ban hidegen fogadta e mű előadását, míg 1846-ban lelkesülten tapsolá, mivel kulcsot nyert annak rejtett szépségeihez. S mi volt e kulcs? Egy programm, melyet Wagner Richárd irt hozzá.

A programm-zenészek sokkal többet olvasnak ki némely régi műből, semhogy egészben elfogadhatnók magyarázatukat. De megérthetést mégis elősegítik. S ezért némi magyarázó szöveget nálunk is nyomtatni kellene a műsorok mellé. Igaz, hogy e nélkül is meg fogja hetni kedélyüket az a mély búskomolyság, mely e nagy költemény elején hangzik, valamint a második tétel derűs, vidám dallamai, a harmadik fájó érzése, s a negyediknek éghez emelkedő zsolozsmája, melyben az emberi hangok és különféle hangszerek csodás harmoniában olvadnak össze; de mégis nem kapunk-e több érde-

keltséget a legszebb festvény iránt is, ha megnézzük a kathalóiban, mit ábrázol.

A zenekari nagy művek mindig festenek valamit, nem a napsugarak rezgését és fűszálak növéseit, mint a zenephantasták különködései, hanem az indulatok és érzések váltakozó képeit, melyeket a legtöbb ember programm nélkül is megért, de jó, ha megérti mindenki, s erre kell a programm.

Erkel és nagy zenekara, a magánénekesek (Pauliné assz. Kocsis Irma k. a. Köszeghi, Pauli) és a dalkarok igyekezettel adták elő e hatalmas művet a mestertől, ki ép úgy királya a hangoknak és hangszereknek, mint Shakspere a szónak és szenvedélyeknek.

Ez az előadás általában nagy díszére válik a philharmóniai társulatnak, mely iránt a közönség ez első alkalommal mindjárt nagy elismerést és részvétet tanusított.

Jelen volt *Rubinstein* is, e kedves vendég, kit sokan a jelenlegi zongoraművészek királyának tartanak. Azonban szebb nevet is adhatunk neki: ő *költő* az előadásban. A ki hallja tőle a beethoveni szonátákat, Chopin dallamait, Schumann zeneképeit s a *Schubert*-féle „Tündér királyt“ — az nem fogja többé mondani, hogy a zongora: „instrument sans coeur.“ Ő szívet kölcsönöz a hosszú húroknak, szívet, szenvedélyt, költészetet és bűvös erőt. Mindez benn volt a „Tündérkirály“ balladájában is. Valami borzalmasan szép morajjal kezdődik, a mint az apa nyargal az éjen át, ölében kis fiával; s mily csábítóan zeng a tündérkirály csalogatása, mint egy ellenállhatlan szyrénének; a fiú felkiáltása és az egész *Göthe*-ballada minden sora mily hatalmas illuziót nyert e dallamban, melyet *Schubert* szerzett, *Liszt Ferenc* irt át és *Rubinstein* játszik. Négy magas szellem szövetkezéséből támadt a hatás, mely majdnem zsibbasztólag hat reánk. És e dallam meg fog maradni itten akkor is, midőn már *Rubinstein* más nagyvárosokban hirdeti az előadó művészet hatalmát.

A mai korban különös jótétemény a valódi zene. Minden meghasonlik, kétkedik, töpreng és vajdudik; maga a költészet is követi az idő zilált szellemét, s mintha megunta volna a magasabb légkört, mely közel az éghez, a porban verdesi szárnyait, és összhangtalanságokban leli kedvét. A harmónia nem uralkodik többé máshol, csak a zenében.

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

— („*A gyöngéd ápolóné*“ s „*A boldog családi kör*“) címmel mai számunk 5-dik és 9-dik oldalán két igen szép képet közlünk, az elsőt Charignardtól, egy franciától, a másikat egy elsőrendű német festéstől. Mindkét mű az életképek sorába tartozik s mégis mi nagy különbség van a kettő közt. Valóban e két kép is ép úgy visszatükrözi e két nép sajátos nemzeti jellemvonásait, miként szépirodalmuk. A francia a külső hatást keresi, könnyü, ledér s érzéki még irodalmában is, azonban nyersség nélkül; a német legfőképp ideális s néha — kedélyes is. — E külön sajáttságok benne vannak az előttünk fekvő rajzokban is, melyek szemlétete s összehasonlítása nemcsak pillanatnyi mulatságot okozhat, de e külön sajáttságok rövid tanulmányozására is nyújthat alkalmat.

* (*Falusi dráma.*) Rochelleben, a régi hugonotta városok egyikében, érdekes tárgyalás folyt le nem rég a törvényszék előtt. E tárgyalásra majd az egész kanton megjelent. A nagy tömegtől csak kevesen juthattak a terembe, de annál többen várakoztak künn, hogy legalább közvetve hallhassák az eredményt. Tachon Heloise, a kanton legszebb s legerényesebb leánya ült a vádlottak padján. Erényére Lucrecia, szépségére Madonna! — Szép-lőtlenebb volt a legtisztább fehér márványnál, mégis bünnel volt vádolva s kegyelmet csakis francia törvényszék előtt nyerhetett, mely gyakran osztogat kegyelmet igazság helyett. Az angyal, 18 éves Heloise már több hét óra arája volt egy derék fiatal embernek, midőn egy vasárnap, a szomszéd kantonból, bizonyos Doucet nevű ifjú gazda jött hozzájuk látogatóba, az öreg Tachonnal, Heloise atyjával levén üzleti dolga. Az atya helyett csak az anyát s leányát találta honn. A kis tündér szépsége elragadá, nagyon jól mulatott vele s távoztakor engedelmet kért, hogy másszor is eljöhessen. Másodizben csupán a leányt találta honn. És ez együttlétet teljes titok borítja. Míg a fiatal Doucet szives fogadtatásról s csókokról beszél, miket csak az öreg nagymama véletlen megérkezése zavart meg, addig Heloise a fiatal ember tolakodását erősíti, melyet erényes leányhoz illő méltósággal torolt vissza. — De Doucet szemtelensége annyira fokozódott, hogy még a leány jegyesével szemben is megtartá arcátlanságát. A fiatal ember hinni kezdett a gyanunak s a jeggyűrűt visszaküldte. A leány sírt és hiában esküdött, hogy ártatlan, a fiatal ember a viszonynyal felhagyott. Doucet egy barátjával alkalmilag újra

meglátogatván a falut, hol Heloise lakott, — barátjának megmutatni akarta a szép leányt, kiről beszélt. Heloise atyja s anyja a legnagyobb elkeseredéssel lobbantották szemére a gazságot, melyet leányuk jó híre ellen elkövetett, — az öreg aszszony már tettelegességbe is átesapott. Heloise egész elkeseredve kapta le a falról atyja pisztolyát s Doucetre süté. A fiatal gazda félholtan rogyott le, a golyó orrát s szájából egy darabot sodort el. A leány a bünösök padján ült. Majd az egész kanton részvéte kísérte a tárgyaló terembe. A fiatal Grey, a legjelesebb védő ügyvédek egyike, fogadta el ügyét s remek beszédében a leány ártatlanságát oly világosan mutatta ki, hogy a törvényszék is fölmenté. Az egész falu diadallal vitte haza büntelen leányát. Apa anyja s a megtért jegyes csókokkal áraszták el. És Doucet? — Felgyógyult, s orr nélkül ment azután a vasárnapi látogatósokra.

(M. A.) (*Gőzhajózás az atlanti oceánon.*) 52 évvel ezelőtt, 1819-ben utazott először gőzhajó (a „Savannah“) az atlanti oceán hullámain. Az újvilágból indult ez ki s csak 26 nap alatt tehetette meg a tengeri utat New-Yorktól Londonig. 19 év telt el azután, míg a „Sirius“ az első szabályos gőzhajózási közlekedést megnyitotta Anglia és az éjszak-amerikai Egyesült-államok között. Első utazása 17 napig tartott. Napjainkban már nem kevesebb, mint 1126 utazás történik évenként 15 különböző társaság hajóin az atlanti oceánon keresztül, s ma már 12, legfeljebb 14 nap szükséges, hogy egy gőzhajó Hamburgból New-Yorkba érheszen.

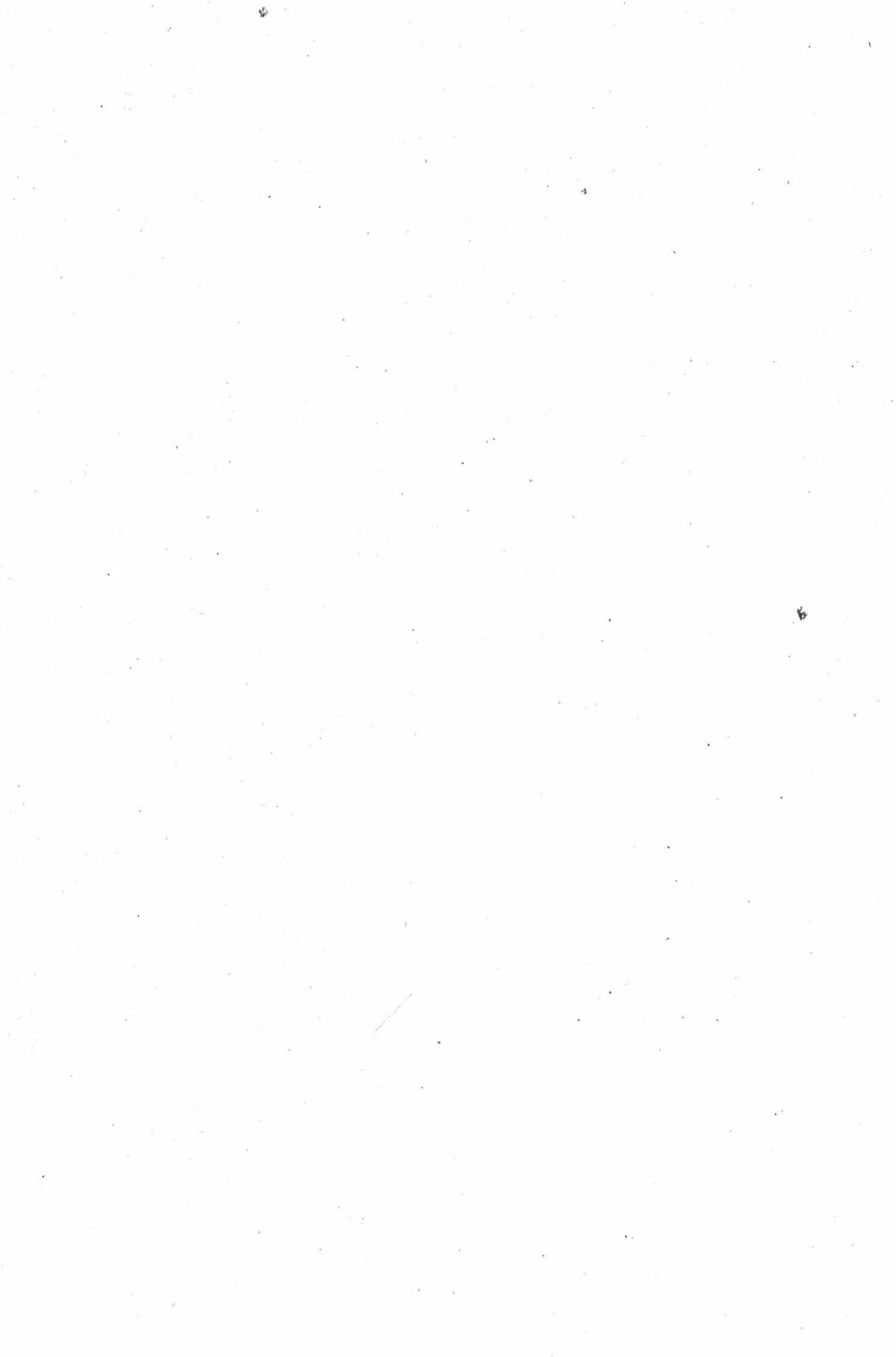
(Rsz.) (*Az első szemüveget*) a híres orvos Gordon viselte 1280-ban. — *Az első gombostű* 1543-ban készítettett Angliában.

K é p t a l á n y .

(Megfejtése a 48-dik számban lesz.)

A 46-dik számban közölt talány értelme ez: „Kevés sulya van a fegyvernek odakünn, ha nincs bölcsesség otthon.”

szombeti gymnasium létrehozásában is nagy érdeme van.

* (A száz egyetem) ülései e hó 11-dikén megnyitak.

* (Szedesfehérvár) Jurasek Ferenc 100 frtot gyűjtött az aradi emléksoborra.

* (Az osztrák edlogkölosön-intézet) a magyar miniszteriumtól engedélyt nyert, hogy Pesten fiók-intézetet nyisson.

* (Bartal György képviselő) Szegszárdon a kocsa vigyázatlansága folytán felfordult kocsiból oly szerencsétlenül esett ki, hogy lábát eltörte.

* (A jeni egyetemen) levő magyar tanulóknak egyetemi és könyvtárak van. Most egy kérés szózatot intéznek hazánkfiához és leányaihoz, hogy könyvtárakat jótékony adományokkal és könyvek küldésével gyarapítani sziveskedjenek. E könyvtár, — a mint írják — erősíti bennök a magyar szellemet a fejti a nemzeti miveltiséget az idegen földön is. Az akadémia pár év előtt 100 kötetet küldött a könyvtárnak kiadványaiból. Ohajjuk, hogy más intézetek, egyletek, kiadók és egyesek is hozzá járuljanak a külföldi magyar könyvtár emeléséhez. Az adományok és könyvek a „magyar kör“ elnökéhez Felméri Lajoshoz küldendők. Lakása „Jena, Neugasse, beim Loth.“

* (Királyné ő felsége) születendő gyermeke keresztanyjával a francia császárnét emlegetik.

* (Olvasatunk már róla) dicseretet azon a nyelven is, melyen annyiszor gyaláztak. Bécsben a „népnevelésre célzó nyomtatványokat terjesztő egyesület“ évenként naptárt szokott kiadni, mely több százezer példányban forog a nép kezén. Van benne egy „dicsőcsarnok“ is a lefolyt évben elhunyt jelszó. E rovatban olvassuk most Dessewffy Emil, Esterházy herceg, (?) Czuczor Gergely, Egreszy Gábor, Gaál József stb. életrajzait is. Dessewffy életrajzában azt írja, hogy való igaz, miként a magyar nemzet külön, még pedig magas fokú szellemi műveltséggel bír. „Vizsgáljuk meg — úgy mond — a magyarok történelmi műveit, politikai iratait, hallgassunk műsziak hangjaira, szemléljük festőiket, és mindenütt eredeti, erőteljes szellemre fogunk akadni, mely bármely első rangú néppel mérkőzhetik.“

* (Frigyosi magyar Garibaldista iszt) Montevideóban a pápai csapatok elleni harcban megsebesült.

* (Az eddig megalakult honvédegyesetek száma: 79.) A következő városokban vannak egyesületek: Pest, Buda, Szegszárd, Nyitra, Szászváros, Komárom, S. A. Ujhely, Nagy Kálló, Abony, Liptó Sz. Miklós, Torda, Zombor, Tata, Léva, N. Bicskerék, Nagy-Szeben, Kapuvár, Sopron, Lőcs, Szabadka, Szabolcs-Némethi, Ungvár, Veszprém, Makó, Batorya, Csigéd, Szekes-Fehérvár, Rozsnyó, Hajdu-Szoboszló, Kolozsvár, Kőrmöcsbánya, Lugos, Resznek, Magyar-Orvár, Nagy-Szöllös, D. Szent Márton, Küküllőmegye, Déva, Hünnyadmegye, Nagy-Körös, Maros-Vásárhely, Kalocsa, Fehérgyörgy, Dév, Belső-Szolnok, Csikszéred, Tasnád, Szilágy-Somlyó, Szombathely, Kézdi-Vásárhely, Bergecsás, Alao Kubin, Baja, Temesvár, Pozsony, Debrecen, Nagy-Várad, Aradmegye Pécs, Szolnok, Szentcs, Csongrád, Nagy-Bánya, Balassagyarmat, Marmaros Sziget, N.-Kikinda, Zilah, B.

Csaba, Zala, Egerszeg, Jászberény (két fiók-egyegylettel,) Kassa, Monor, Vác, Esztergom, Ipoly-ság, Miskolc, Gyöngyös, Eger, Hód-Mező-Vásárhely, Szeged, Eperjes, Besztercebányán, kettő pedig: Brassóban és Vukovárott most van alakulóban.

* (Rablás.) Csanádmegye kunágotai pusztáján Draskovics bérlő lakához esteli órákban 7 fölfegyverzett rabló jöven, a már bezárt ajtókon zörgettek. A bérlő semmi rozsat nem gyanítva, maga nyitá ki az ajtót. A rablók azonnal neki-szegtek puskáikat. A megtámadott kérde: kik vagytok s mit akartok? „Szegény legények vagyunk — feleltek — s annyi pénzt kérünk, mennyi e cédulán írva van“ átadván a megtámadottnak egy darab papírt, melyen 20—30 frt vala írva. A megtámadott kivész tárcájából egy 5 frtos bankjegyet s átadja, de miután a rablók ezzel nem elégedtek meg, adott nekik még 3 db. ötöst, erre eltávoztak; de nem sokára öten visszatérvén, ismét zörgettek s még több pénzt kértek, a bérlő még egy tíz frtos dobván ki az ablakon, a rablók eltávoztak. Innét Vertán ur tanyájára menvén, ott is bezárt ajtókon zörgettek, de V. ur tolvajt kiabálván, a közelben levő — mi D. urnál nem volt az eset — cselédjei talpra ugrottak, mit a rablók észrevévén, elillantak. Üldözésökre az intézkedések rögtön megtörtettek.

* (Nem mindennapi dolog.) Incze János ügyvéd N. Váradon egy nagy pórt megnyervén, ügyvédi díjából 500 frtot a Pesten meggyilkolt Weisz Ede árva leányának oly feltétellel engedett át, hogy ez összeg annak javára, férjhezmeneteléig takarékpénztárban kamatozzék.

* (A zürichi politechnikumon) az imént megindult iskolai évre 68 magyar iratta be magát, a mi az összes tanulók számának tízedrésze.

* (Uj közsénteleg Erdélyben) M.-Köblös határán Kolozsvártól nem messze, a néhai Szabó Ferenc által zálogba birt birtokon, nagy gazdagságu közsénteleg fedeztek föl. Kiaknázására, úgy mondják, kolozsvári polgárokból alakuló társulat akar vállalkozni. Növél ezen nyitandó közsénteleg fontosságát azon körülmény, hogy a telep a Nádas-völgyön átvonulandó várad-kolozsvári vasúthoz nagyon közel fekszik, minélfogva az elcsállítás könnyű lesz.

* (Két Gruber-szerdéli hadnagy) a napokban Komárom egyik vendéglőjében összeszólközvén, kardot rántott s közülök az egyik a másik által sarokba szorítottván, egészen felkoncoltatott; ez rögtön meg is halt; a másik is kapott néhány vágást és egy nevezetes szurást, s életéhez nem sok remény van.

* (Ragadosó állatok pusztítása.) Szatmármegyében az u. n. fényi vágaton múlt hó végén egyetlen vadászaton öt farkast és egy rókat, Görgényben pedig egy hét alatt nyolc medvét ejtettek el.

* (Ujvidéken szerb nyelven) jelent meg közelebb Jókai egyik szép kisebb regénye „A kalós király.“ Toponarszki Milinoj fordította szerb nyelvre.

* (A maros-menti törvényessék előtt) a m. hó utolsó napján remegve állt Kristóf Adolf, a kolozsvári embertelen rendőrfőnök a Bach-rendszer korából.

Mint tudva van, vétke az, hogy a magyar király személyét és a magyar kormányt szidta. Kiderült azonban, hogy részeg állapotában tette. Ennélfogva csak két havi súlyos börtönt szabtak rá.

* (Sikkasztás.) A szegedi adószedő hivatalban eddigelé 30,000 frtnyi hiányt derített ki a megindított vizsgálat.

* (Nagyszerű bál) készülnek tartani Varsóban vagy Moszkvában, mely a „szláv testvérek” légyottja lesz, hasonlóan a moszkvai néprajzi kiállítás-hoz. A bál eszméjét Moszkvában pendítették meg, s egyik rész ott akarja megtartatni, a másik rész ellenben Varsóban, mely sokkal közelebb lévén, több szláv testvér látogatására számíthatna. Mint mondják, az ismeretesb pánszláv érzelmi férfiakhoz már elküldték a meghívókat, s ngyönkök vannak utban Magyar- és Csehországba s a Dunamellékre, hogy személyesen adják át a meghívókat, kiknek meggyőződést kell szerezni a felől, hogy a „szláv testvérek” nagy számmal készülnek-e megjelenni. Csak aztán fognak a részleteseb tervek megállapításához. A bál költsége egyelőre 100,000 rubelre van téve. 5000 vendéget remélnek.

* (Egyik külföldi lap) hirdetései közt férjet keres egy 10,000 forint évi jövedelemmel rendelkező hölgy. Leendőbelijétől nem követel egyebet, csakhogy életunt és kiállthatatlan zsembes legyen. A csodálatos hirdetés, mint látszik, háromszorra volt tervezve, de csak egyszer jelent meg, miből bátran következtethetni, hogy a jelentkezőkben válogathatott.

* (Elűlyedt sziget.) New-Yorkból azt sürgönyzik e hó 15-kéről, hogy Tortola-sziget a rajta lakókkal együtt, kiknek száma mintegy 10,000 lehetett, a tengerbe süllyedt.

* (A new-yorki postahivatal) a legközelebbi egy hét alatt Európából 86 ezer levelet kapott; ugyanazon héten onnan Európába 62 ezeret küldöttek.

— Egy ft 50 krért kerestetik a „Hazánk” ezidei három első száma, mi e lap negyedévi előfizetési összege. A ki e három számtól megválni óhajtana, kérjük, küldje azokat szerkesztőségünkhöz.

Irodalom.

— (A „Szedások” II. fülete) most jelent meg. E folyóirat a nyáron alakult történelmi társulat közlönye s azt mindaz megkapja, ki három éven át 5—6 fttal a társulat tagjai közé iratja magát. Különböen e folyóíratra Ráth Mór könyvkereskedésében is előfizethetni egy évre 6 ftjával. A mostani füzetben vannak történelembe vágó cikkek Pauler Gyulától, Ipolyi Arnoldtól, Szabó Károlytól, Thaly Kálmántól, P. Szathmáry Károlytól s Pesty Frigyesától, s e mellett több érdekes, ugyanezen szakhoz tartozó apróságok.

— („Catalogue special du Royaume de Hongrie”), vagyis a párisi kiállítás magyar osztályának tárgymutatója; kibocsátotta a kiállítási magyar bizottság. E füzet beces statisztikai adatokon kívül tartalmazza a kiállítók neveit, a kiállított tárgyakat, azok rövid ismertetését s végül a kiállítók közt kiosztott jutalmakat.

— (Vámbéry Arminól „Vándorlásaim és élményeim Persiában”) című igen érdekes utazási könyv jelent meg Heckenastnál, (ára 3 ft). E könyv Persia nép- és helyismertetésén kívül ez állam történetét is előadja, s végül Vámbérynek persiai élményeit, midőn Teheránból Bokharába indult s midőn később onnan Mesheden keresztül jött vissza. T. munkatársunk vonzó leírásaiból mai számunkban adjuk a „Teherán” feliratu cikket.

— (Forradalmunk történelmi irodalma) „Az 1849-diki magyar hadsereg feloszlásának okai, az aradi és temesvári táborozással” című könyvvel szaporodott Potemkin Ödön, honvédhuszárhadnagytól. Az igen érdekes adatokat tartalmazó mű Lauffer kiadásában jelent meg.

Szerkesztői üzenetek.

— Pannonhalmra: A „Rendezünk népszerű tudományos estélyeket” című hosszabb közleményt nem nyomathatjuk ki nagyon igénybe vett lapunkban, mert ez indítvány — több oldalról megvilágosítva — nem egyszer jelent meg már lapunkban, különösen Irányi Dániel igen tanulságos párisi leveleiben. Ha eredménye nem volt eddig, annak nem a felszólalás hiánya az oka. Az ön igen népszerűen magyarázó tollából örömebb vennénk a közlőthöz hasonló cikkeket.

— „Bdafi csókja” nálunk így nem adható. Balladaszerűbb kidolgozást érdemelne.

— Szarvasra: F. L-nak. Kiadjuk.

— Velejtére: D. V-nak. Az ily életképek festésében Bé-ranger a nagymester. Folyékony ez is, de nincs meg benne a megragadó elevenség s az kedélyesség, mely az élet varázsát lehelné rá.

— „Az utolsó görög császárné” című novellát nem közöljük. A mi benne meglep, az a ???!!! — — ???!?! és jelek sokasága, melyek itt az igazi jellemfestések, s a jellemkifejtő helyzetek hiányát pótolják.

— Tokajba: Az egyik idejét multa. A másokban — sűrű sorai miatt — a szókötési hibákat nem vagyunk képesek kijavítani.

— Pesten: Z. K-nak. Csak tanulmányozzon ön! Igyekezett van önben, de a tanulmány hiányát a tapogatózás is mutatja. Nem ott kell keresni a fordítani valókat.

— Kolozevára: B. I-nak. Igen sok történelmi hiba van benne. Különböen is ez nagyon keveseket érdekelhet nálunk; ilyeseket inkább szeretnénk a hazai történelemből.

— Szabadkára: Sz. A-nak. A rajzban az eredeti gondolat nem rossz, azonban némely erőtetés van benne.

— Brassóba: L. L-nak. A fényképeket s leírásokat annál örömebb vettük, mert február végén hasonló nevezetes intézetünk egész sorozatával akarjunk olvasóinkat megismertetni. További szíves közreműködését is örömmel látjuk.

— Tatába: dr. H-nak. Folytatása kezünkhöz jutott. Nem maradt ki belőlük egyetlen szó sem.

— Mogyoroshára: B. I-nak. Szíves tanácsáért köszönet. Hanem nem igen lehet eredménye, mert kiadóhivatalunk már régebben megtette a javasolt kísérletet.

A kiadóhivatal üzenete.

— N. Váradra: Ngos Szűts Sámuel urnuk. Az idej. j. utalmképet küldjük meg.

— Szalancra: G-nak. Jó az, csak a kelt ideje van sajtóhibából összezárvestve. Egyébiránt összehasonlítván a meg-előzöttel, ez azonnal szembe szökik.

A „HAZÁNK s KÜLFÖLD”

előfizetési feltételei:

Negyedévre, okt—dec.	1 frt 50 kr.
Félévre, 1868 aprilig	3 " — "
Egész évre	6 " — "
Az idej. műmelléklet csomagolási díja	— " 30 "